

Tööturu Ülevaade

Eesti Pank
EUROSÜSTEEM

2/2024

Eesti Panga ekspertide koostatud Tööturu Ülevaade käsitleb Eesti tööjõupakkumise ja -nõudluse ning tööjõu hinna ehk palkade arengut. Keskpank jälgib tööturu arengut kahel põhjusel. Esiteks on tööjõud oluline tootmissisend, mistõttu on tööjõupakkumise või tööjõu aktiivsuse muutusel otsene mõju potentsiaalsele majanduskasvule. Teiseks võib tööturul toimuv avaldada suurt mõju inflatsioonile. Kuna euroala rahapoliitika eesmärk on hinnastabiilsus ja Eesti majandus on avatud, saab meie majandus kohanduda muutustega eelkõige tootmissisendite hindade ja koguste kaudu. Seetõttu on vajalik tööturu paindlikkus ja see, et palgatõus vastaks tootlikkuse kasvule ega põhjustaks tootmiskulude kasvades liiga kiiret inflatsiooni.

Koostanud	Orsolya Soosaar, Lauri Matsulevitš
Toimetanud	Ragne Rambi
Küljendanud	Triinu Talve, Urmas Raidma
Võrguväljaanne	ISSN 2346-6936

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	4
TÖÖJÕUNÕUDLUS.....	5
Hõive.....	5
Taustinfo 1. Eesti idufirmade käekäik majanduslanguse ajal.....	10
Taustinfo 2. Töökohtade vood ettevõtete andmetel.....	13
Hõive arengu väljavaade.....	15
TÖÖPUUDUS.....	17
TÖÖJÕUPAKKUMINE.....	20
KESKMINE PALK.....	23

Kokkuvõte

2024. aasta teises kvartalis peatus Eesti majanduse kogutoodangu kaks aastat kestnud kahanemine, mille kutsusid esile energia- ja toormehindade kriis ning Venemaa kallaletung Ukrainale ja selle sõja majandusmõju. Viimase kahe aasta majanduslangus küündis 5,7%ni – languse ulatust arvestades võib öelda, et varasemate kriisikogemustega võrreldes on selle mõju tööturule olnud mõõdukas. Tööturu vastupidavust võis toetada reaalpalga ulatuslik kahanemine kriisi algusperioodil, kui ettevõtted lühikest aega hinnakasvu kiirenemisest võitsid, samal ajal kui palgakasvu hoogustumine viibis. Teiseks võis hõive vähenemist ja töötuse kasvu pärssida ettevõtete kriiside-eelne tööjõupuudus ja koroonaviiruse kriisi kogemus, mis näitas, et pärast nõudluse taastumist oli keeruline kiiresti uusi töötajaid värvata.

Koos majanduslanguse pidurdumisega leevenes 2024. aasta esimesel poolel tööturul nii mõnigi negatiivne trend – näiteks töökuulutuste arv ei kahanenud, ettevõtete ootused stabiliseerusid ning tööstus- ja ehitussektori hõive kahanemine pidurdus. Aasta varasemaga võrreldes oli palgatöötajaid siiski vähem, iseäranis intressimääratsüklil mõjutatud ehitus- ja kinnisvarasektoris ning töötlevas tööstuses ja sellega tihedalt seotud tegevusaladel, haldus- ja abitegevuse vallas (renditöö) ning laonduses-veonduses. Kokkuvõttes viitavad andmed tööjõunõudluse kahanemise pidurdumisele, kuid selgeid kasvumärke siiski veel leida ei õnnestu. See on ootuspärane, kuna tööturg reageeribki majandusaktiivsuse muutustele viivitusega.

Inimeste tööturul osalemise aktiivsus oli statistikaameti tööjõu-uuringu andmetel 2024. aasta esimesel poolel erakordselt suur, ehkki vabade töökohtade arv on kahanenud ja see tähendab, et tööd on varasemast keerulisem leida. Tööpuuduse määr püsis 7,5% ja 8% vahel ning kvartalite võrdluses mõjutab selle taset üsnagi palju see, kas ilma tööta inimesed loetakse töötuks või mitteaktiivseks. Selleks, et inimene loetaks töötuks, peab ta otsima aktiivselt tööd ja olema valmis lühikese aja jooksul tööle asuma. Töötust vähendab tõenäoliselt see, et keskmisest märksa kõrgema töötuse määraga Ukraina põgenikud leiavad endale järk-järgult töökohti. Samuti hoiab töötuse kasvu mõningal määral tagasi ettevõtjana töötamise kasv, mis kompenseerib palgatöö vähenemist.

Kuigi majanduskeskkond on nõrk, on tööjõukulu kasv Eestis olnud hoogne ning tarbijahinna kasvuga korrigeeritud palgakasv ehk reaalpalga kasv püsis 2024. aasta esimesel poolel 4,4% juures. Palgakasvu hoogustab varasem kiire elukalliduse tõus – keskmise palga ostujõud on alles nüüdseks jõudnud või jõudmas majanduslanguse-eelsele, 2021. aasta alguse tasemele. Samas on keskmise brutokuupalga kasv aeglustunud alates 2023. aasta teisest poolest. 2024. aastal panustab aeglustumisse ka varasemast märksa kesisem palgakasv hariduse ja tervishoiu vallas. Kuigi maksu- ja tolliameti andmed viitasid taas mõnevõrra suuremale palgatõusule 2024. aasta juulis ja augustis, peaks endiselt tihe konkurents vabadele töökohtadele ja ettevõtete kahanenud kasumid ettevaateski palgakasvu pidurdama.

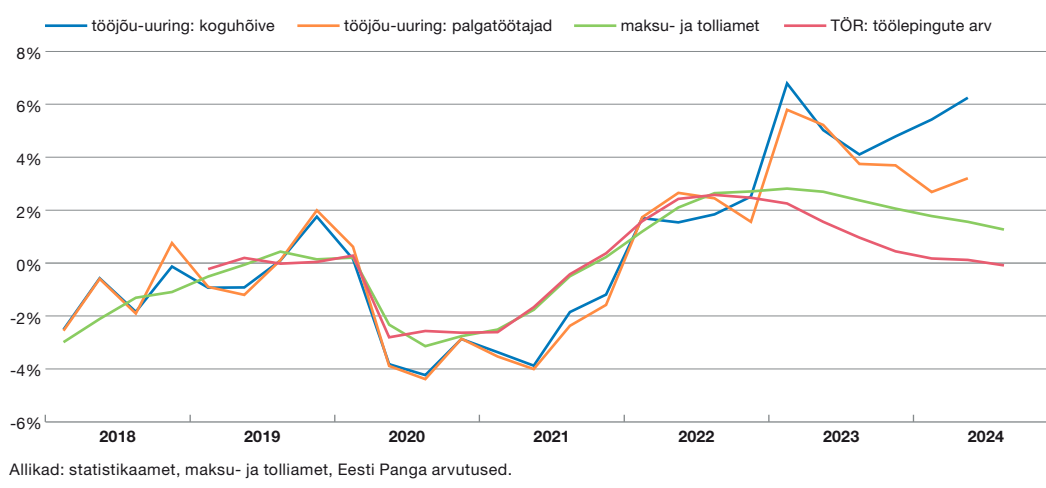
TÖÖJÕUNÕUDLUS

HÕIVE

2024. aasta teises kvartalis peatus Eesti majanduse kogutoodangu kaks aastat kestnud kahanemine, mille kutsusid esile energia- ja toormehindade kriis ning Venemaa kallaletung Ukrainale ja selle sõja majandusmõju. Kui teises kvartalis oli SKP aasta varasemast tasemest veel madalam, siis Eesti Panga prognoosi järgi pöörab majandus teisel poolaastal kasvule ka aasta võrdluses. Statistikaameti revideeritud andmete järgi kahanes kogutoodang languse-eelselt tiptasemelt 2022. aasta esimeses kvartalis kuni madalpunktini 2024. aasta esimeses kvartalis kokku 5,7%. Majanduslanguse mõju avaldus tööturu näitajates umbes aastase hiilnemisega ja majanduslanguse mõju ulatust võib pidada mõõdukaks. Varasemate kriisidega võrreldes tagasihoidlikumat hõive kohanemist võis toetada reaalpalka ulatuslik kahanemine kriisi algusperioodil, kui lühikest aega võitsid ettevõtted nii hinnakasvu kiirenemisest kui ka palgakulude aeglasemast kasvust. 2008. aasta finantskriisis ja koroonaviiruse kriisis kaasnes majanduse mahu kahanemisega toodetud lisandväärtuse vähenemine jooksevhinnas, kuid seekord suurenes lisandväärtus kiire hinnakasvu mõjul kokku 9,8%. Teiseks võis ka tööturu leebema kohanemise taga olla ettevõtete kriiside-eelne tööjõupuudus ja koroonaviiruse kriisi kogemus, mis näitas, et pärast nõudluse taastumist oli keeruline kiiresti uusi töötajaid värvata.

Kuigi kokkuvõttes hõive 2024. aasta esimesel poolel aasta varasemaga võrreldes tööjõu-uuringu järgi suurenes, kahanes samal ajal palgatöötajate arv, seda nii tööjõu-uuringu küsitluse kui ka registriandmete kohaselt (vt joonis 1). Maksu- ja tolliameti andmetel oli deklareeritud palgatulu saajaid 1,1% vähem ja töötamise registri (TÕR) järgi kahanes töösuhete arv samal perioodil 1,7%. Sedakorda kahanes palgatöötajate arv küsitlusandmete põhjal 2,4% ehk rohkem kui registriandmetes nähtu. Kolmandas kvartalis deklareeritud palgatulu saajate arvu kahanemine jätkus samas tempos nagu aasta esimeses pooles, töölepingute arvu kahanemise tempo aga aeglustus. Erinevusi küsitlustulemuste ja registriandmete vahel selgitavad nii näitajate erinev definitsioon kui ka kasutatav meetodika. Maksu- ja tolliameti andmetes jälgime vaid neid töötajaid, kellel deklareeritakse töist tulu. Töötamise registri näitaja põhineb töösuhete, mitte töötajate arvul. Tööjõu-uuringu küsitlus tugineb aga valimile ning selle põhjal saadud hinnangutes tuleb arvestada statistilise ebakindlusega.

Joonis 1. Hõive muutus võrreldes 2019. aasta keskmisega, hooajaliselt tasandatud

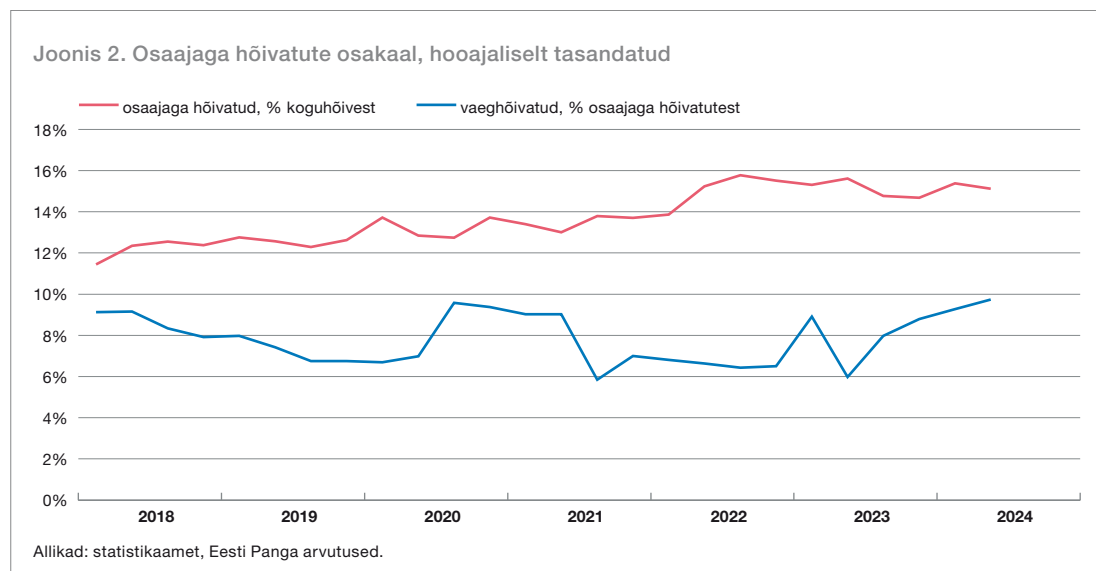

Kui vaadata majanduse mahu ja hõive muutust alates 2019. aastast ehk kriiside-eelsest ajast, siis on majanduse tööjõu-intensiivsus pigem suurenenud ehk tööjõu tootlikkus kahanenud. 2024. aasta esimese poole reaalne SKP oli väga lähedal 2019. aasta omale, kuid hõive oli eri mõõdikute järgi kuni 6% suurem kui toona. Viimase kahe aasta majanduslangus oli 5,7% ning selle mõjul kahanes palgatöötajate arv tiptasemelt eri näitajate järgi 1,2% (deklareeritud palgatulu saajad) kuni 2,5% (Eesti tööjõu-uuringu

küsitlus ja töölepingute arv). Koguhõive oli 2024. aasta teises kvartalis väga lähedal oma tipptasemele, mis saavutati 2023. aasta alguses. Võrdluseks kahanes hõive 2008. aasta finantskriisi ajal ligikaudu sama palju kui SKP. Koroonaviiruse kriisi ajal, kui SKP kahanes 7,1%, vähenes hõive tipust mõnani maksuameti andmete järgi 3,4% ja tööjõu-uuringu järgi 5,3%.

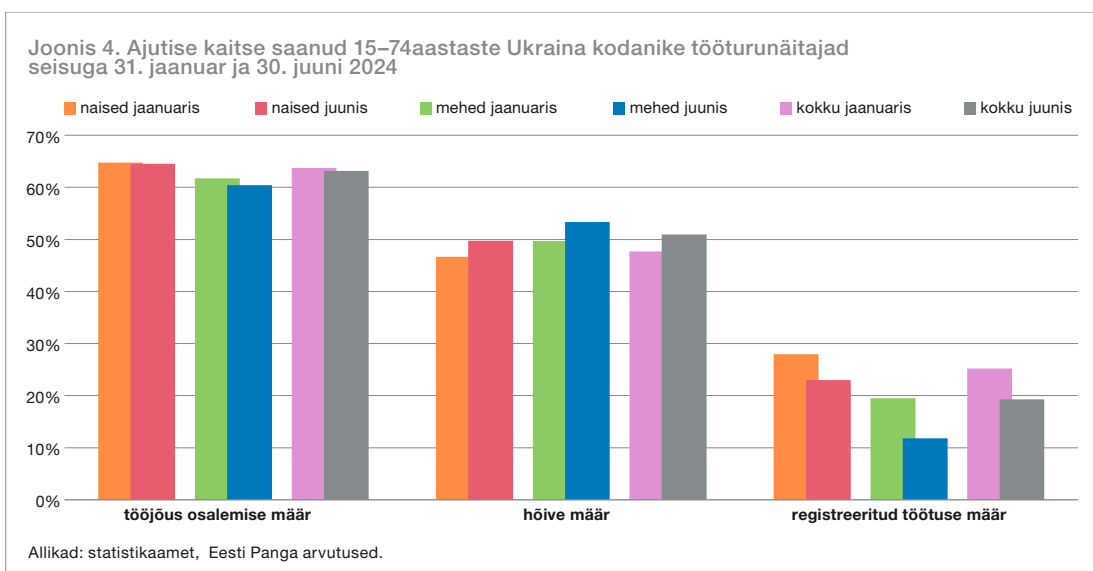
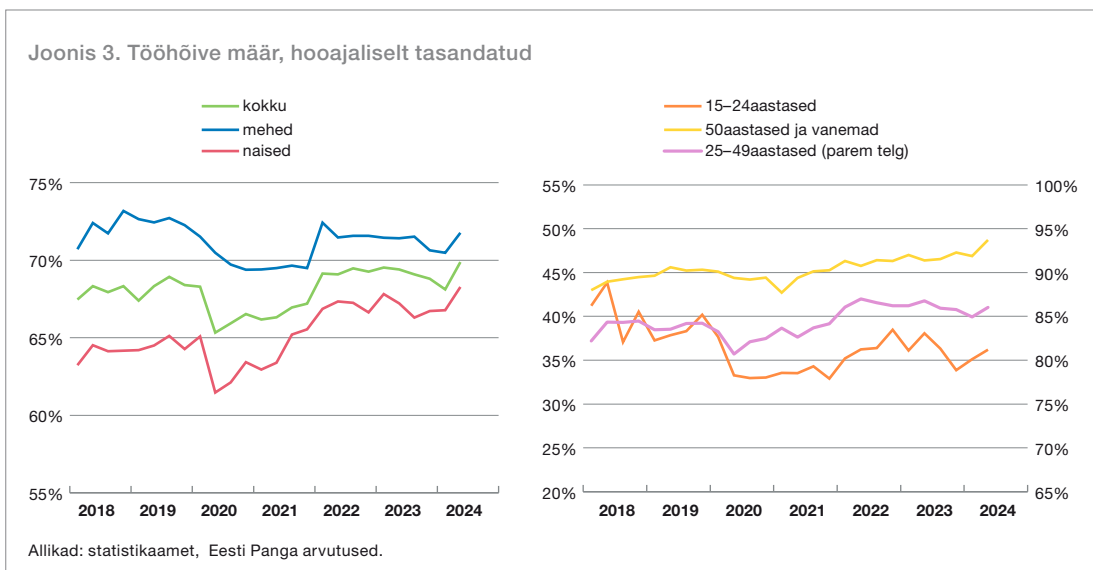
Lisaks sellele, et palgatöötajate arv on vähenenud majanduslanguse mõjul, on nende osakaal hõivatute seas Eestis ka pikemaajalises kahanemistrendis, ettevõtjate osakaal aga on tõusnud. Ettevõtjate osakaal hõivatute seas on viimase kümnendi jooksul suurenenud ligikaudu 9%lt 12%ni. Samasugust trendi on märgata vaid mõnes üksikus Euroopa liidu riigis, näiteks Lätis, Prantsusmaal ja Luksemburgis. Sellele on tõenäoliselt kaasa aidanud tõsiasi, et ettevõtet asutada on üha lihtsam ja odavam, aga ka võlaõiguslike lepingute kasutamine töösuhetes. Taseme poolest on ettevõtjate osakaal kõrge Kreekas ja Itaalias, kus on suur turismisektor ja pereäride traditsioon, ning mitmes Kesk- ja Ida-Euroopa riigis, nagu Poolas, Tšehhis ja Slovakkias. Kasvutrendist hoolimata on mittepalgaliste töötajate osakaal Eestis madalam kui Euroopa Liidus keskmiselt.

Aasta varasema ajaga võrreldes püsis tööjõu-uuringu järgi osakoormusega töötajate osakaal ligikaudu muutumatuna: veidi alla 16%. Ka töötundide arv ühe hõivatu kohta oli 2024. aasta esimesel poolel pea sama kui aasta varem, kuigi võrreldes kriiside-eelse, 2019. aasta keskmisega oli see 4,8% võrra madalam. Majanduslanguse perioodidel on töötundide kahanemist oodata näiteks ületundide vähenemise tõttu. Vaeghõivatuid, kes oleksid soovinud töötada suurema koormusega, oli neljandiku võrra enam kui aasta varem. Nende arv suurenes pea 10%ni osakoormusega töötajate arvust (vt joonis 2). Pikemas perspektiivis on Eestis osaajaga töötajate osakaal kasvanud. Seda seletab vanemaealiste ja noorte suurem tööjõus osalemine ning töötajate jaoks paindlikumaks tehtud sotsiaalkindlustushüvitised. Näiteks alates 2020. aasta septembrist võivad registreeritud töötud ajutiselt ja teatud piirangutega töötada ilma hüvitisi kaotamata. 2022. aasta aprillis jõustus vanemahüvitise süsteemi reform, mis lubab hüvitise jagamist katkestada ja jätkata paindlikumalt, päevade kaupa. Osaajaga töötamine on sagedamini levinud naiste, noorte ja vanemaealiste hulgas.

Tööhõive määr kerkib järjepidevalt vanemaealiste hulgas, mida selgitab suurel määral pensioniea järkjärguline tõstmine ja suur motivatsioon pensionieaski tööd jätkata, sest palkadega võrreldes on pensionid väikesed. Ka keskmises tööeas inimeste ja noorte vanusegrupis kerkis tööhõive määr 2024. aasta alguses eelneva poolaastaga võrreldes veidi (vt joonis 3). Palgatöötajate osakaal tööealiste seas on seevastu alates 2022. aastast kahanenud nii noorte kui ka keskmises tööeas inimeste seas. Sugusid eraldi vaadeldes on kahanemise taga mehed, kelle seas on suurenenud ettevõtjate osakaal.

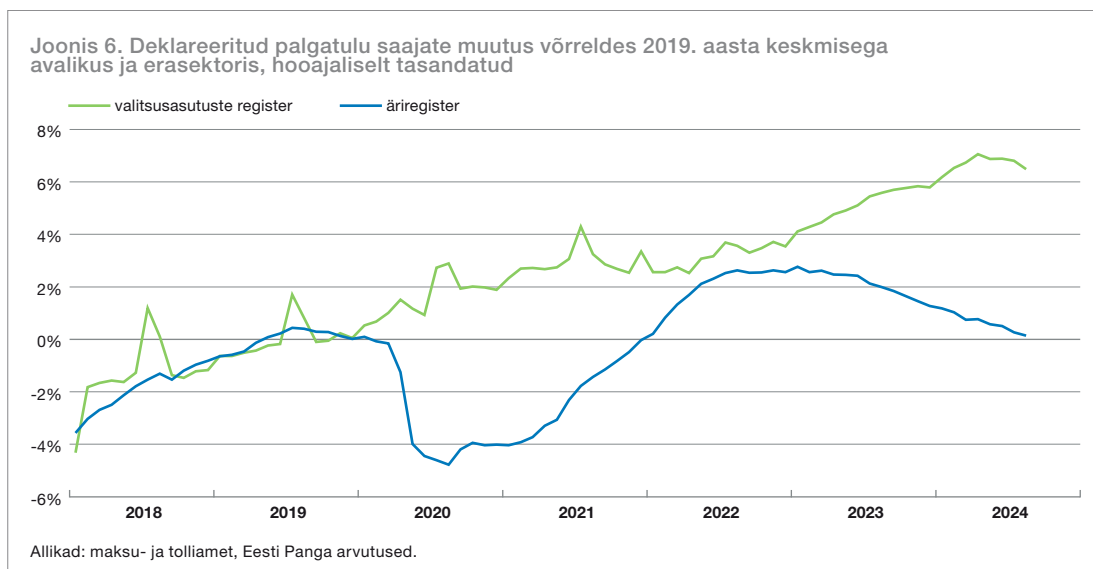
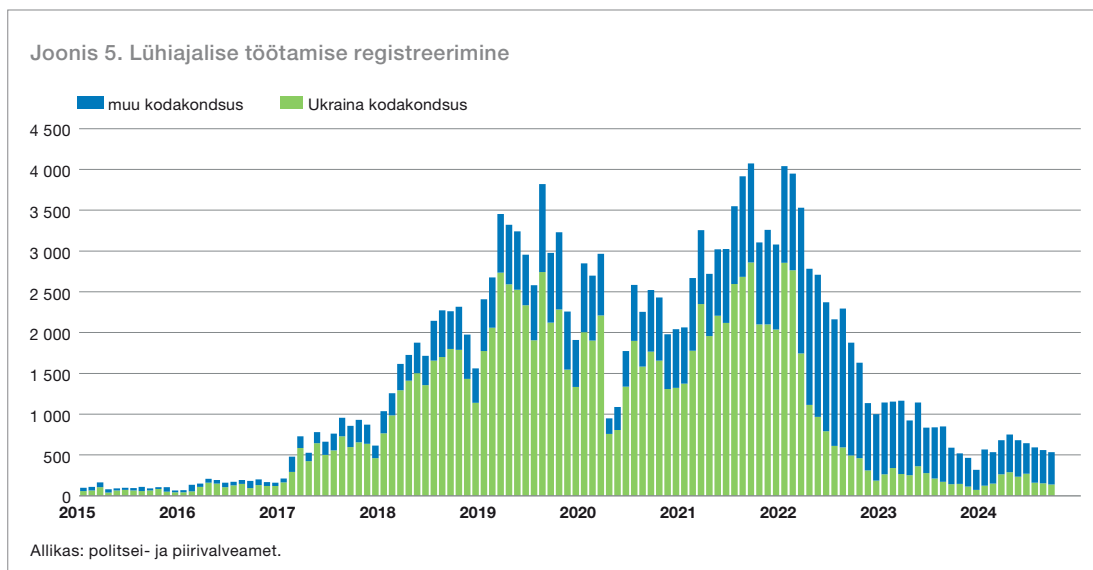
Alates aasta algusest on ajutise kaitse alusel Eestis viibivate tööealiste Ukraina kodanike hõive määr suurenenud ja registreeritud töötuse määr poolaasta vältel kahanenud 25%lt 19%ni (vt joonis 4).

Osaliselt võivad muutuse taga olla ka hooajalisel tegurid ning võrreldes püsielanikega on sõjapõgenike hõive määr siiski veel märksa madalam. Töötlevas tööstuses töötas juuni lõpu seisuga 23% hõivatutest, halduse ja abitegevuse vallas 16%. Neile järgnesid teenuste sektori tegevusaladest majutus ja toidlustus ning hulgi- ja jaekaubandus.

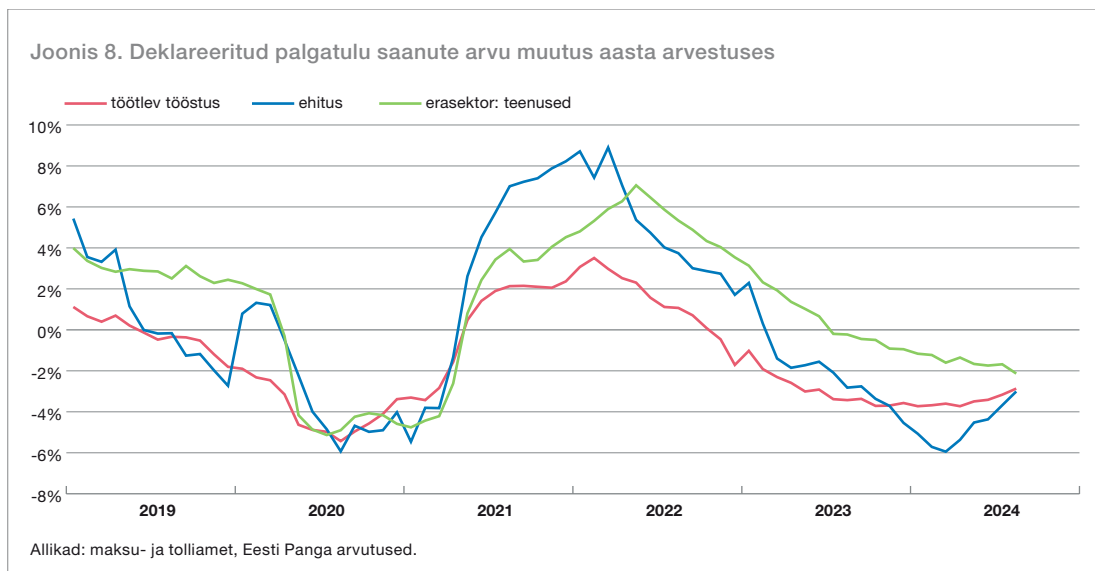
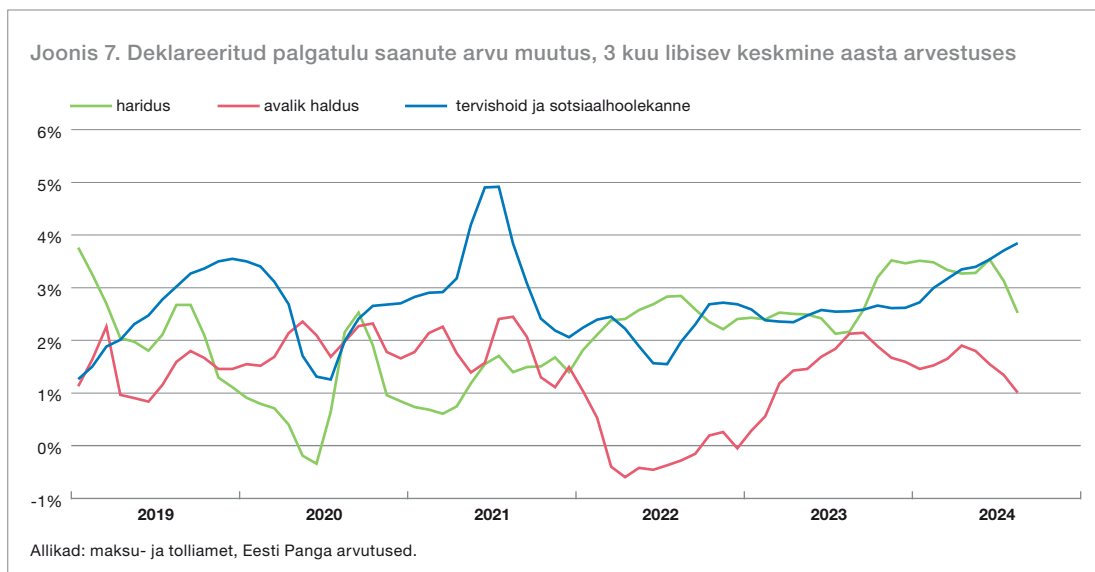
Majanduslangusest tuleneva tööjõunõudluse kahanemise, Ukraina meestele rakendatud riigist lahkumise piirangute ning Venemaa ja Valgevene kodanikele kehtivate piirangute mõjul kasutatakse lühiajalise töötamise võimalust märksa vähem kui enne kriisi. 2023. aastaga võrreldes kahanes lühiajalise töötamise registreerimine ka 2024. aasta jooksul ning kuine registreerimiste arv ulatub ligikaudu 500ni (vt joonis 5).

Maksu- ja tolliameti andmete järgi on deklareeritud palka saanute arv valitsemissektoris kasvanud, erasektoris see aga kahaneb (vt joonis 6). 2024. aasta kuude lõikes näib ka valitsemissektori hõive kasv pidurduvat ja ettevaates töötab riigi kulude kärpimise plaan vähendada riigisektori töötajate arvu. 2024. aasta esimesel poolel sai valitsusasutuste registri asutustes deklareeritud palka kuus keskmiselt 102 170 inimest ja nende arv suurenes aastaga 2% ehk 2011 võrra. Töötamise registri andmetel oli avalike teenistujate või kõrgemate riigiteenijate lepingute arv 2024. aasta teisel poolel 18 611 ja see suurenes eelneva aastaga võrreldes 12 võrra ehk 0,1%.

Valitsemisasutuste registris registreeritud töötajaskond hõlmab nii keskvalitsuse kui ka kohalike omavalitsuste haldusalas olevaid asutusi, sealhulgas koole ja haiglaid. Kuigi alates 2023. aastast on hõive suurenenud ka avalikus halduses, tuleb lõviosa avaliku sektori hõive kasvust just tervishoiu ja hariduse tegevusalalt, kus palgasaajate arvu kasv küündis sel aastal 3–3,5%ni (vt joonis 7). Hariduses, kus erasektori osakaal on väike, tulenes pea kogu hõive kasv riigi või kohalike omavalitsuste haldusalast; tervishoiu panustasid eraomanikele kuuluvad äriühingud kasvu ligikaudu kolmandiku. Kuna tegu on täistööajale taandamata andmetega, võib näiteks osa haridusvaldkonna kasvust tuleneda ka keskmise töökoormuse kahanemisest.

2024. aasta teiseks kvartaliks oli töötleva tööstuse toodangumaht kahanenud kahe aasta jooksul kokku 18%. Samal perioodil jäi maksu- ja tolliameti andmete järgi töötlevas tööstuses palgasaajaid vähemaks ligikaudu 6454 inimese võrra ehk 6,3% (vt joonis 8). Veidi üle 4100 võrra kahanes palgasaajate arv puidusektoris (puidutöötlemine ning puit- ja korktoodete tootmise (v.a mööbel) ja mööblitootmise tegevusalal), kus nende arv on nüüdseks 17% väiksem kui kahe aasta eest. Lisaks mõjutas majanduslangus metalltoodete ja mittemetallsetest mineraalidest toodete tootmist ning tekstiilitootmist. Pikemaajalises langustrendis on ka rõivatootmine. Hõive aga ei kahanenud mitte kõikidel töötleva tööstuse alamharudel – näiteks suurenes palgasaajate arv samal perioodil umbes 500 võrra arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmises ning kummi- ja plasttoodete tootmises. Töötleva tööstuse,

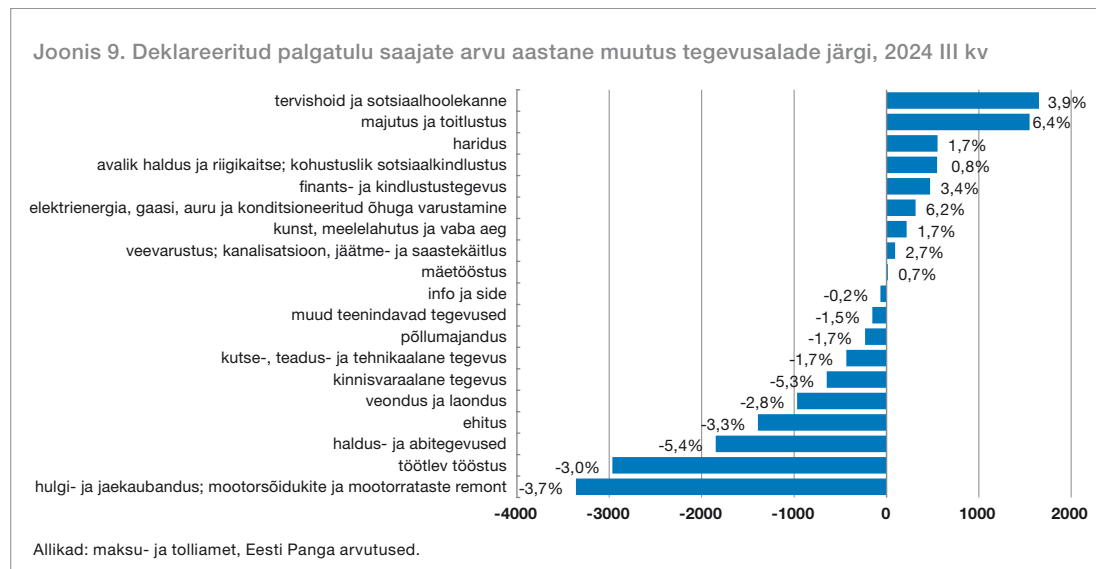

sealhulgas puidusektori hõive kahanemine tundub olevat nüüdseks pidurdunud, sest 2024. aasta esimese poolaasta jooksul jäi keskmine kuine kahanemistempo aastasele perioodile laiendatuna alla 1%.

Mitu majandusharu, näiteks veondus ja laondus ning haldus- ja abitegevused, kuhu alla kuulub tööjõurent, sõltuvad muu hulgas tööstussektori käekäigust ja väliskaubanduse aktiivsusest. Veonduse ja laonduse tegevusalal palgasaajate arvu aeglasemat kahanemist 2024. aasta kuude jooksul veel märgata ei olnud, haldus- ja abitegevuse vallas aga küll.

Ehitussektoris on palgasaajate arv alates maikuust hooajalisi tegureid arvesse võttes suurenenud, kuid majanduslanguse ajal kahanes see tipust mõõnani umbes 7%. Alamharusid vaadates oli kukkumine suurim just hoonete ehituses, ent just seal pöördus palgasaajate arv ka kasvule. Ka töötamise registris registreeritud töö- ja võlaõiguslike lepingute arv on suurenema hakanud. Kinnisvarategevuses (kuhu kuuluvad näiteks üürile andmine, kinnisvara hindamine, kinnisvaraprojektide arendus, kinnisvarahaldurite tegevus jne) palgasaajate arv veel ei kasvanud. Ehitus- ja kinnisvarasektori käekäiku mõjutab peale üldise majandusolukorra ka intressimääratsükkel: 2022. ja 2023. aasta jooksul tõusnud intressimäärad kärpsid selle valdkonna nõudlust ning intressitsükli pöördumine alates 2023. aasta lõpust töötab nõudluse taastumist toetada (vt joonis 8).

Teenuste sektori harudest on suurima töötajate arvuga hulgi- ja jaekaubandus, kus 2024. aasta kolmandas kvartalis sai deklareeritud palgatulu ligikaudu 87 700 inimest. Kuna majanduslanguse ajal kaupluste ja kaubandusettevõtete müügiimahud vähenes, pidurdus hõive kasv ka kaubanduses ja 2023. aastal hakkas see kahanema. 2024. aastal on kahanemine pigem süvenenud ja kolmandas kvartalis oli kaubandussektoris töökohti 3,7% vähem kui aasta varem (vt joonis 9). Siiski on kaubandussektoris töökohti endiselt ligikaudu 4,2% rohkem kui 2019. aastal.

IT-sektori kiire laienemine on olnud Eesti majanduse jaoks oluline mootor. Alates 2008. aastast kuni hiljutise tipptasemeni – ligikaudu 28 000 inimest – on palgasaajate arv sellel tegevusalal pea kahekordistunud. Majanduslangus pidurdas hõive kasvu ka info ja side vallas ning kõrgematest intressimäärade põhjustatud kapitali hinna tõus viis hõive 2023. aastast ka kahanemisse (vt taustinfo 1 peamiselt info ja side valdkonda kuuluvate iduettevõtete hõive arengu kohta majanduslanguse ajal). 2024. aasta kuude kohta näitavad nii maksu- ja tolliameti andmed kui ka töötamise registris registreeritud lepingute arv pigem seda, et hõive kahanemine aeglustub. Sarnase arenguga oli hõive ka kutse-, teadus- ja tehnikavallas, mis hõlmab suure lisandväärtusega teenuste sektori töökohti. Info ja side ning tööstuse tegevusala ettevõtete tasandil töökohtade arvu muutuseid, mis põhjustavad hõive muutuseid, analüüsitakse täpsemalt taustinfos 2.

Taustinfo 1. Eesti idufirmade käekäik majanduslanguse ajal

2022. aastal arenenud riikides alanud intressitõusutsükkel jahutas kogu maailma riskikapitaliturgu. Riskikapitaliinvesteeringute mahud on alates 2022. aastast vähenenud üle maailma, samuti on kahanenud kogu tehnoloogiasektori hõive.¹ Ka Eestis on info ja side tegevusalal, kuhu kuulub ligi pool idufirmadest, hõive kasv alates 2023. aasta algusest pidurdunud – ja hiljuti on hõive isegi kahanenud.

Siinses taustinfos vaatame, kuidas on majanduslangus ja intressitõusutsükkel mõjutanud Eesti idufirmade tööhõivet ja käivet.

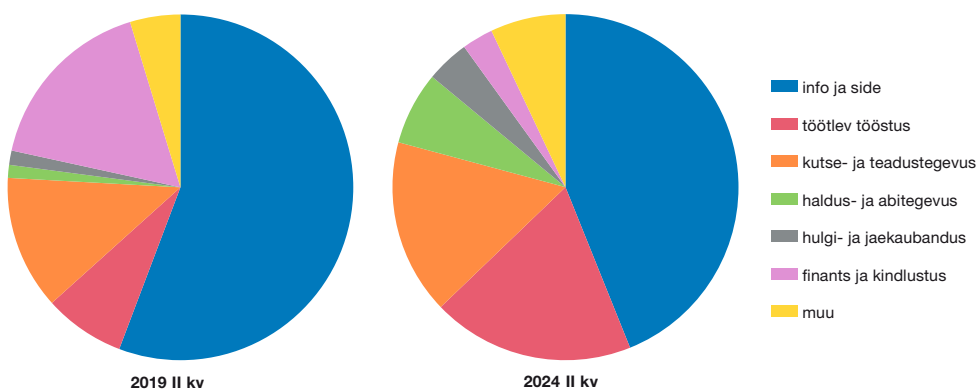
Idufirmade all mõtleme Startup Estonia andmebaasis olevaid ettevõtteid, mis on asutatud kõige rohkem kümme aastat tagasi.² Seetõttu määrab *startup*-sektori suuruse uute firmade asutamine

1 Vt iduettevõtete rahastamise kohta <https://news.crunchbase.com/venture/global-funding-recap-q1-2024/> ja tehnoloogiasektori tööjõu vähendamise kohta <https://layoffs.fyi/>.

2 Kümneaastasele vanusepiirile viitab ka Startup Estonia 2021.–2027. aasta strateegia, samuti on iduettevõtteid nõnda määratlenud EU Startup Monitor (<http://startupmonitor.eu/report.html>). Kümneaastane vanusepiir tuleneb levinud määratlusest, mida rahvusvaheliselt idufirmade kohta kasutatakse. Eesti välismaalaste seaduses, mis reguleerib muu hulgas iduettevõtetesse tööle tulevatele välismaalastele viisade andmist, kümne aasta nõuet ei kasutata. Startup Estonia enda arvestus (Eestis tegutsevate idufirmade *dashboard*) hõlmab ka kümneaastaseid ja vanemaid, sh kasvuettevõtteid.

kõrval ka ettevõtete küpsesse faasi jõudmine. Iduettevõtteid pole lihtne määratleda – lisaks rahvusvaheliselt tavapäraseks saanud kümneaastasele vanusepiirile iseloomustab idufirmat toote või ärimudeli uudsus, samuti kiire kasvupotentsiaal ja skaleeritavus.³ Eesti idufirmad tegutsevad valdavalt info ja side tegevusalal, mis hõlmab 2024. aasta teises kvartalis 60% *startup*-sektori ettevõtetest ja 44% töötajatest. Aja jooksul on *startup*-maastik siiski mitmekesisemaks muutunud ning peale info ja side on olulised valdkonnad kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus, finantssektor ja töötlev tööstus (vt joonis T1.1). Samal ajal on info ja side tegevusala sees idufirmade osatähtsus mõnevõrra vähenenud. Kui 2019. aasta teises kvartalis oli see 10%, siis 2024. aasta teises kvartalis 8,6%, mis viitab sellele, et hõive kasv info ja side tegevusalal on olnud kiirem neis ettevõtetes, mida ei määratleta iduettevõtetena.

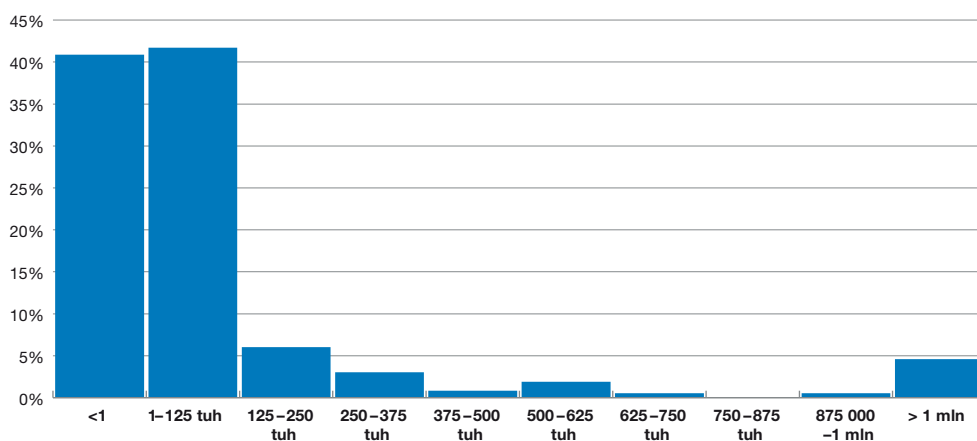
Joonis T1.1. Idufirmade jaotus tegevusalati, 2019 II kv ja 2024 II kv

Allikad: Startup Estonia, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Eesti idufirmade jaotus on käibe poolest ebaühtlane: 100 suurimat ettevõtet andsid 2024. aasta teises kvartalis 83% idufirmade käibest ja 54% hõivest ning käivet deklareeris 60% ettevõtetest (vt joonis T1.2). Arvestades, et idufirmad on ettevõtted, mis töötavad välja uusi ideid ning enamasti alles pürgivad toote- või teenuseturule, on see ka ootuspärane. Tipus aga on kontsentratsioon vähenenud ning kümme suurimat käibega ettevõtet andsid ainult 3,5% kogu idufirmade sektori käibest.

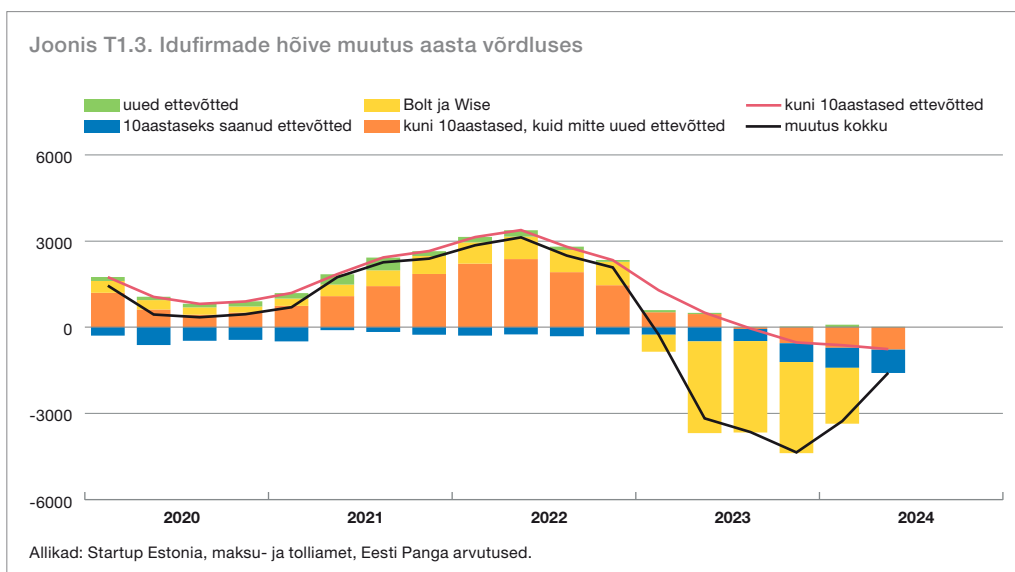
Joonis T1.2. Idufirmade jaotus käibe järgi, 2024 II kv

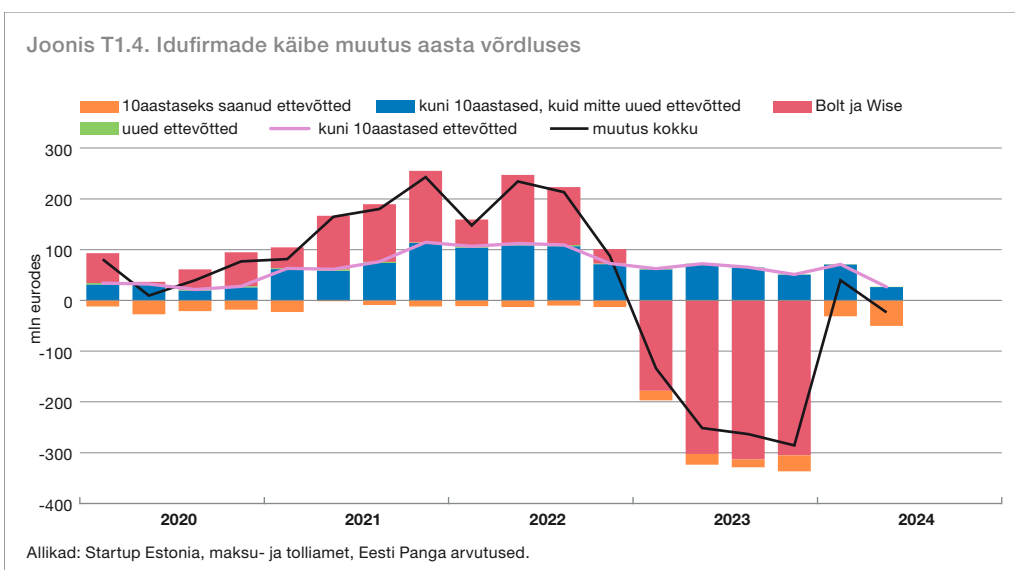
Allikad: Startup Estonia, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

3 <http://startupmonitor.eu/EU-Startup-Monitor-2018-Report-WEB.pdf>.

Idufirmade hõive jõudis tiptasemeni 2022. aasta viimases kvartalis, kui see ulatus veidi üle 11 000 töötaja. 2023. aasta viimases kvartalis oli kuni kümneaastastes idufirmades töötajaid ligi 6200, mis tegi hõive vähenemiseks 45% (vt joonis T1.3). Suurema osa langusest tingis aga kahe suurima ettevõtte, Wise'i ja Bolti kümneaastaseks saamine – sellised firmad ei vasta enam idufirma definitsioonile, millele eespool viitasime. Töäjõu hulk nendes ettevõtetes, mis vastasid kogu vaadeldud perioodi kestel idufirma määratlusele, hakkas aasta võrdluses vähenema 2023. aasta neljandas kvartalis ja 2024. aasta teises kvartalis oli töötajaid sellistes ettevõtetes 10% vähem kui aasta varem. Võrdluseks kahanes hõive info ja side tegevusalal statistikaameti andmetel samal perioodil 4% võrra. Lisaks hõive kahanemisele olemasolevates iduettevõtetes on viimasel paaril aastal raugenud uute idufirmade asutamise hoog.

Sarnaselt hõive kasvuga pidurdus majanduslanguse ajal idusektori ettevõtete käibe kasv. Bolti väljaarvamine iduettevõtete seast kahandas Eesti idusektori käivet 2023. aastal ligikaudu 40%. Püsivalt tegutsevate ettevõtete käibe kasv 2021. või 2022. aastaga võrreldes aeglustus, kuid ulatus 2024. aasta teises kvartalis siiski 6%ni. Seega on idufirmade seas vedureid, kes suudavad kasvatada kogu sektori käivet (vt joonis T1.4).

Nii nagu kogu info ja side tegevusala, on viimase kahe aasta majanduslanguse ja kapitali hinna tõusu all kannatanud ka Eesti idufirmade sektor, mis on valdavalt tehnoloogiaühine. Kehvemad majandusolud kahandasid hõivet, pidurdasid märkimisväärselt käibe kasvu ning pärssisid uute iduettevõtete turule tulekut. Idusektori suurust kahandas ka töötajate arvu ja käibe poolest suureks kasvanud ettevõtete väljumine idufaasist.

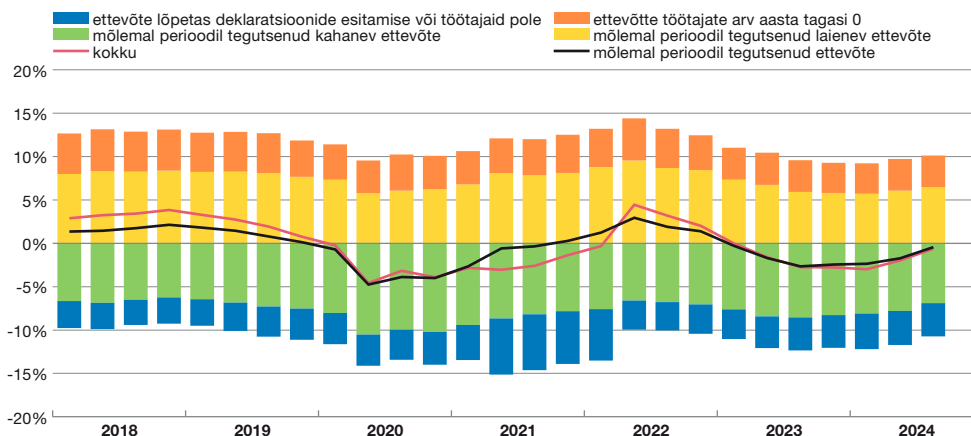
Taustinfo 2. Töökohtade vood ettevõtete andmetel

Tööturu käekäiku analüüsid keskendutakse põhiliselt hõive muutustele. Nende taga on aga väga palju suuremad töökohtade ja tööjõu vood, sest töökohad tekivad ja kaovad, inimesed lähevad ettevõtetesse tööle ja lahkuvad sealt. Pealtnäha sarnase hõive kogumuutuse taga võivad peituda erisugused arengud – kasvavates ettevõtetes pidurdub tööjõu juurde värbamise hoog või kahanevates ettevõtetes kaob rohkem töökohti. Lisaks järjepidevalt toimivatele ettevõtetele mõjutab koguhõivet seegi, kui palju töökohti luuakse uutes, vastsetl turule tulnud ettevõtetes ning kui palju kaob seetõttu, et ettevõtted turult lahkuvad.

Siinses analüüsis toetume maksu- ja tolliameti avaldatud kvartaalsetele äriettevõtete maksudeklaratsioonide andmetele, mis sisaldavad teavet ka töötajate arvu kohta. Vaatluse all on hõive muutus ettevõtte tasandil aasta võrdluses, et vältida hooajast tingitud kõikumisi. Kahjuks on ettevõtte tasandil tegu netomuutusega, sest ettevõtte võib samal ajal töökohti luua ja koondada, et muuta oma organisatsiooni struktuuri. Samuti on väga tõenäoline, et töökohtade vähenemine või suurenemine ettevõttes alahindab tööjõu voogusid. Ettevõtete kasv ja kahanemine on osa nende loomulikust demograafiast – alustavad ettevõtted kasvavad optimaalse töötajate arvu suunas, samas kui konkurentsivõimet minetavad ettevõtted kahanevad. Sellele lisandub aga majandustsükli komponent. Tugeva nõudluse aegadel on kasvavate ettevõtete osakaal suurem ja tööle võetakse inimesi tavalisest kiiremas tempos, majanduslanguse aegadel aga vastupidi.

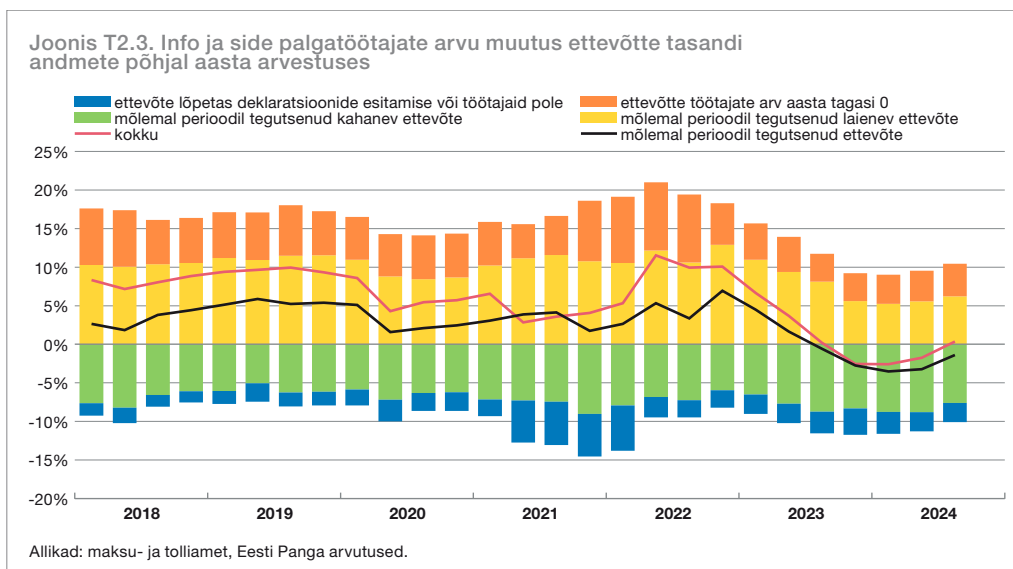
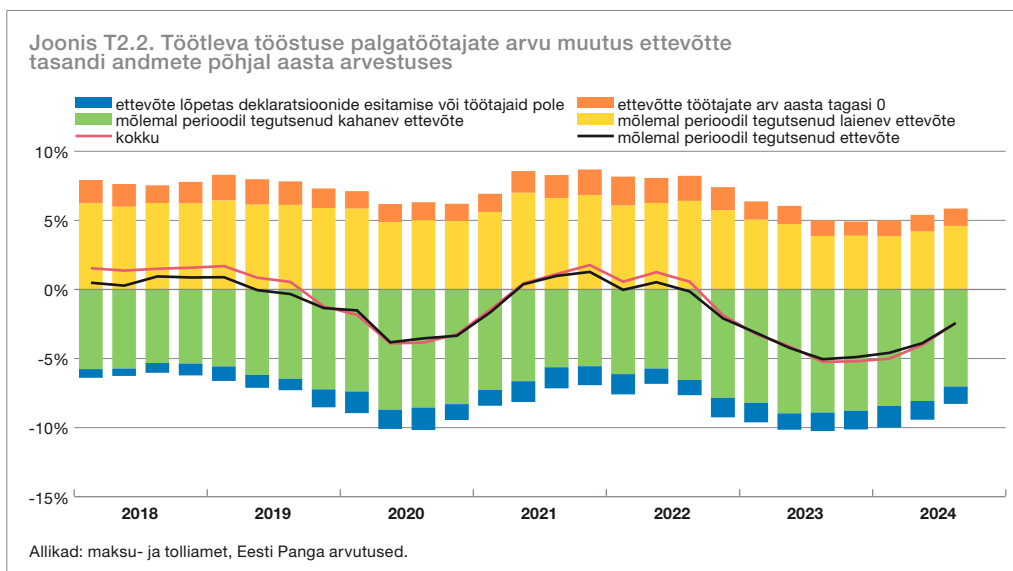
Ettevõtete maksudeklaratsioonide andmete järgi tulenes viimase kahe aasta majanduslanguse aegne töökohtade arvu kahanemine kogu äri sektoris nii väiksemast tööjõu juurde värbamisest kasvavates ettevõtetes kui ka suuremast töökohtade kaost kahanevates ettevõtetes (vt joonis T2.1). 2024. aasta jooksul on näha töökohtade arvu kahanemise pidurdumist, mille taga on taas mõlemat liiki voonäitajad. Kogumajanduse vaates pole turule tulevad ja turult lahkuvad ettevõtted töökohtade arvu muutusesse märkimisväärselt panustanud. Näiteks enne kriisi, 2018. ja 2019. aastal oli selliste voogude roll oluline töökohtade arvu kasvus ning 2021. aastal kahanemises.

Joonis T2.1. Palgatöötajate arvu muutus ettevõtte tasandi andmete põhjal aasta arvestuses

Allikad: maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Nii nagu on ajas varieerunud eri tegevusalade hõive kogumuutus, on märkimisväärsed erinevusi ka tegevusalade töökohtade voogudes, mis neid muutuseid on põhjustanud. Nende illustreerimiseks võib kasutada pikaajaliselt pigem stagneerunud töötajate arvu ja viimase kahe aasta kriisist teravalt mõjutatud töötleva tööstuse ja kiiresti kasvanud info ja side tegevusala voonäitajaid (vt joonis T2.2 ja T2.3). Uute ettevõtete panus töökohtade loomisse on info ja side tegevusalal olnud väga oluline, töötlevas tööstuses aga suhteliselt tagasihoidlik. Viimaste aastate majanduslanguse tõttu on aga ka uute info- ja sideettevõtete töökohtade teke märgatavalt kidunud.

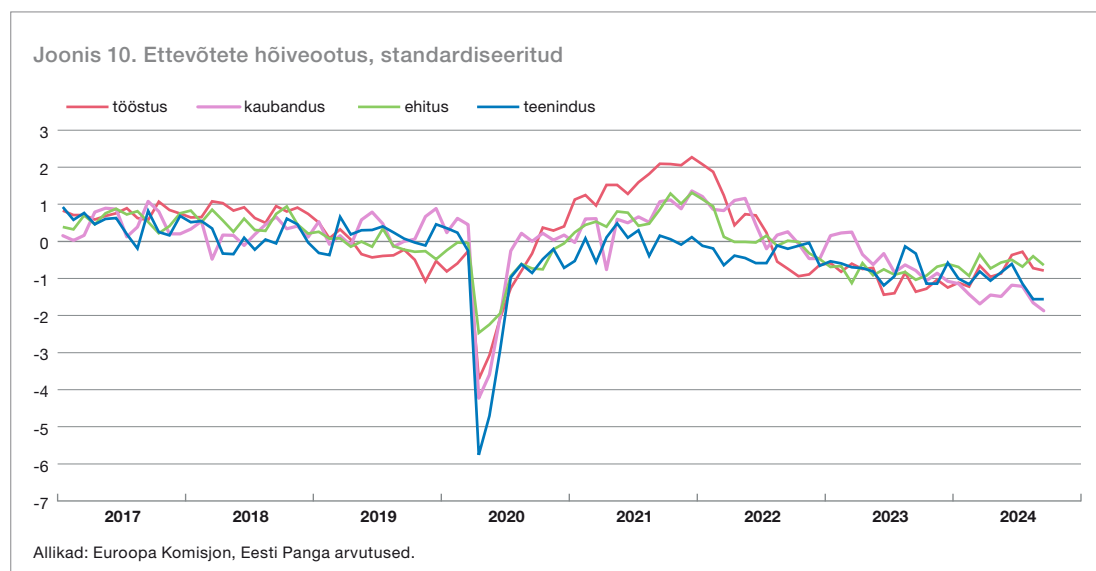
Majanduslanguse aegses hõive kahanemises mängis töötlevas tööstuses suurt rolli see, et järjepidevalt tegutsevates firmades oli töötajate arvu kahanemine ulatuslikum ja sagedasem. Turult väljuvate ettevõtete panus hõive vähenemisse aga ei suurenenud märgatavalt. Info ja side tegevusalal seevastu mängis rolli varasemast väiksem töökohtade loomine juba tegutsevates ettevõtetes – lisaks neile, kes turule tulid. Mõlemal tegevusalal viitavad viimase kahe kvartali andmed hõive kahanemise pidurdumisele.

Viimase kahe aasta majanduslangusega kaasnes ka palgatöötajate arvu kahanemine ärisektoris. Kui analüüsime ettevõtte tasandi andmeid töökohtade arvu kohta, võime öelda, et kasvavad ettevõtted löid juurde vähem töökohti ning kahanevates ettevõtetes kadus töökohti varasemast rohkem. Muutused turule tulevate ja lahkuvate ettevõtete panuses pole olnud kuigi suured. Eri tegevusalasid vaadeldes oli olukord aga mõneti eriilmelisem. Näiteks töötlevas tööstuses oli suhteliselt suure hõive kahanemise taga ulatuslikum ja sagedasem hõive vähenemine järjepidevalt tegutsevates ettevõtetes. Enne kriise ligi kümnendiku vältel hõivet kasvatanud info ja side tegevusalal mängis aga rolli see, et uutes ettevõtetes loodi juurde varasemast märksa vähem töökohti.

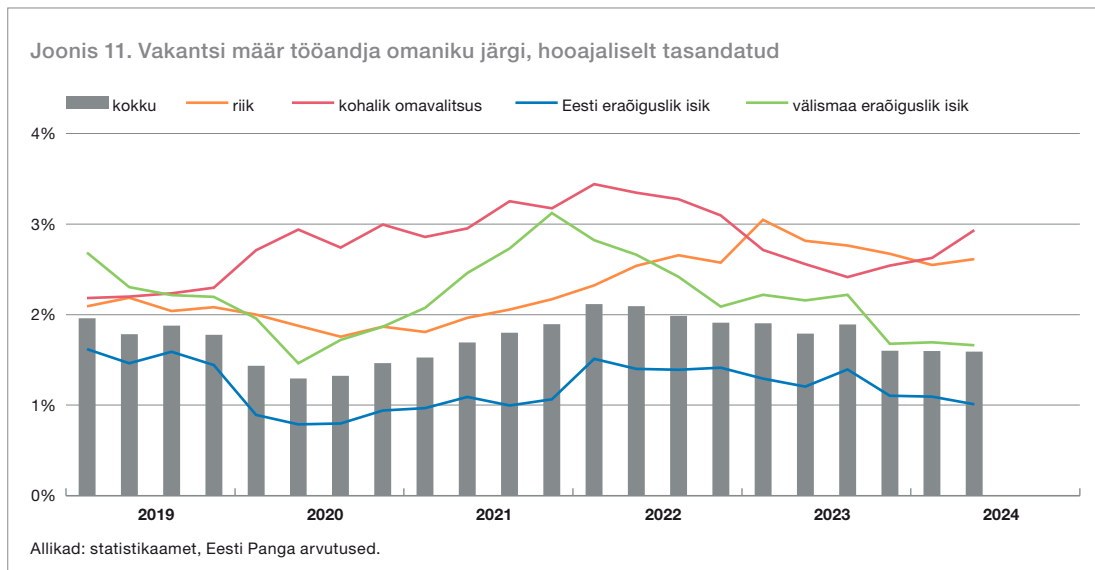
Majanduslanguse pidurdumine 2024. aastal on toonud kaasa hõive vähenemise pidurdumise eri valdkondades, sealhulgas tööstussektoris, kus kahanemine on olnud suurim. See on ka esimene sektor, kus välisnõudluse taastumine võiks tootmismahtu kasvatada. Intressimäärade alandamise tsükkel ja ootus, et intressimäärad langevad edaspidigi, soodustab omakorda ehitus- ja kinnisvarasektori taastumist. Eelolevatel aastatel mõjutab hõive arengut riigieelarve koomale tõmbamine – tõenäoliselt pidurdab see hõive kasvu avalikus sektoris ning pärsib teenuste sektori nõudlust, sest maksutõusud hoiavad majapidamiste realsissetuleku kasvu tagasi.

HÕIVE ARENGU VÄLJAVAADE

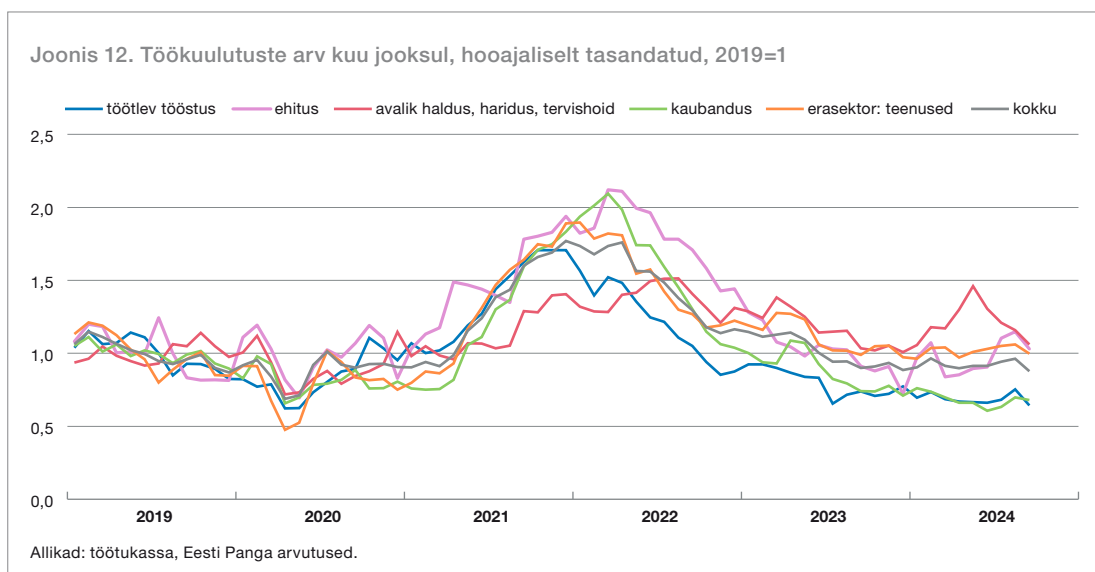
Alates 2023. aastast on tööandjad olnud hõive edasise arengu suhtes pessimistlikumad kui ajalooline keskmine. Viimaste andmete järgi, mis käivad 2024. aasta augusti ja septembri kohta, on tööstuse ja ehituse valdkonna tööandjate hõiveootused muutunud optimistlikumaks võrreldes aasta algusega, mis on kooskõlas ka hõive arenguga nendel tegevusaladel. Vastukaaluks on hõiveootused üsna järsult halvenenud kaubanduses ja teenuste sektoris, milles võivad juba peegelduda ootused, et majapidamiste ostujõu taastumine pidurdub tulevatel aastatel maksutõusude tõttu (vt joonis 10).

Vakantsi määr ehk vabade töökohtade osakaal vabades ja täidetud töökohtades on statistikaameti vabade ametikohade ja tööjõu liikumise uuringu järgi püsunud alates 2023. aasta lõpust muutumatuna, olles langenud alates 2022. aasta esimesest poolest. Vakantsi määr on alanenud kõikide ettevõtte või asutuse omaniku liikide järgi, välja arvatud kohalike omavalitsuste haldusalas, kus see viimase aasta jooksul kerkis (vt joonis 11). Vabu töökohti oli selle uuringu järgi 2024. aasta esimesel poolel keskmiselt 9753.

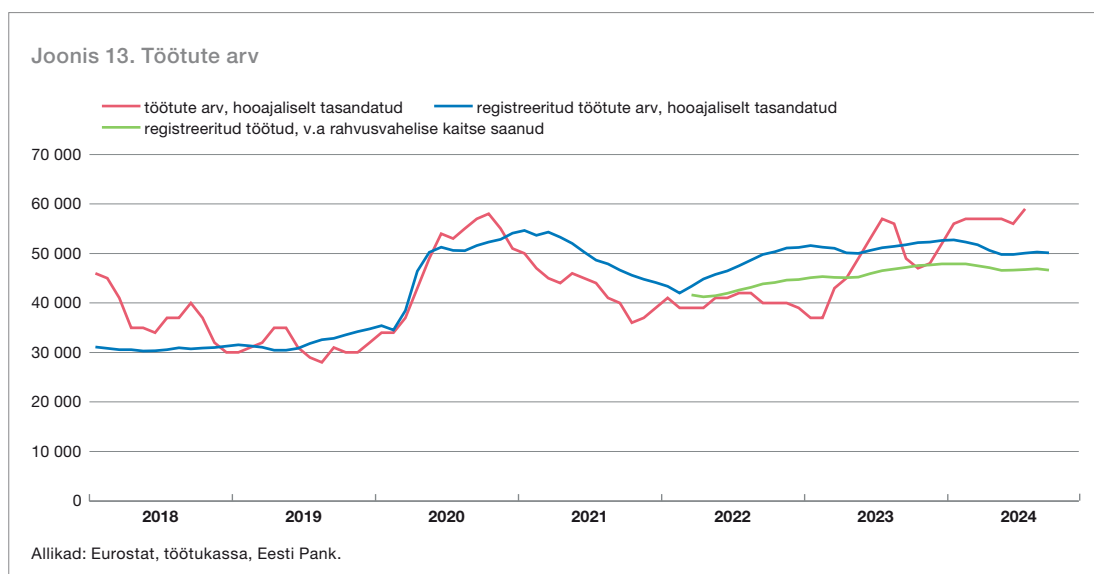

Töötukassa andmebaasis on töökuulutuste arv püsinud alates 2023. aasta keskepaigast umbes samal tasemel kui 2019. aasta teisel poolel. Võrreldes sõja- ja energiahindade kriisi eelse ajaga, mil tööturg näitas ülekuumenemise märke, on aktiivseid töökuulutusi kuu jooksul pea poole vähem. Tegevusaladest on töökuulutusi kriiside-eelse ajaga võrreldes eriti vähe kaubanduses ja töötlevas tööstuses, suhteliselt palju aga avaliku sektori tegevusaladel (vt joonis 12). Ehituses on viimaste kuude jooksul olnud märgata töökuulutuste arvu kasvu.

TÖÖPUUDUS

Töötuse määr ulatus statistikaameti tööjõu-uuringu järgi 2024. aasta esimeses kvartalis 7,8% ja teises kvartalis 7,4%ni. Eurostati avaldatud kuiste andmete kohaselt töötus kolmandas kvartalis taas kasvas. Kokku on küsitlusuuringu järgi töötuse määr majanduslanguse ajal tõusnud ligikaudu 2,5 protsendipunkti ja töötuid on lisandunud ligikaudu 17 000. Registreeritud töötute arv on kasvanud umbes 10 000 inimese võrra ehk tunduvalt vähem, kui tööjõu-uuringus hinnati (vt joonis 13). Töötukassas enda arvele võtmise motivatsiooni võib pärssida näiteks see, kui töötuse periood pikeneb ja lõppeb õigus töötushüvitistele. Mõningal määral selgitab erinevust kahe näitaja vahel ka see, et töötuna registreeritakse vaid kuni vanaduspensioniealisi inimesi, ent uuring hõlmab kuni 74-aastaseid. Asi võib olla ka meetodika erinevustes: näiteks tööjõu-uuringu järgi on töötu inimene, kes on valmis tööle asuma lühikese aja jooksul, samas kui registreeritud töötut võib osaleda pikemaajalisel koolitusel.

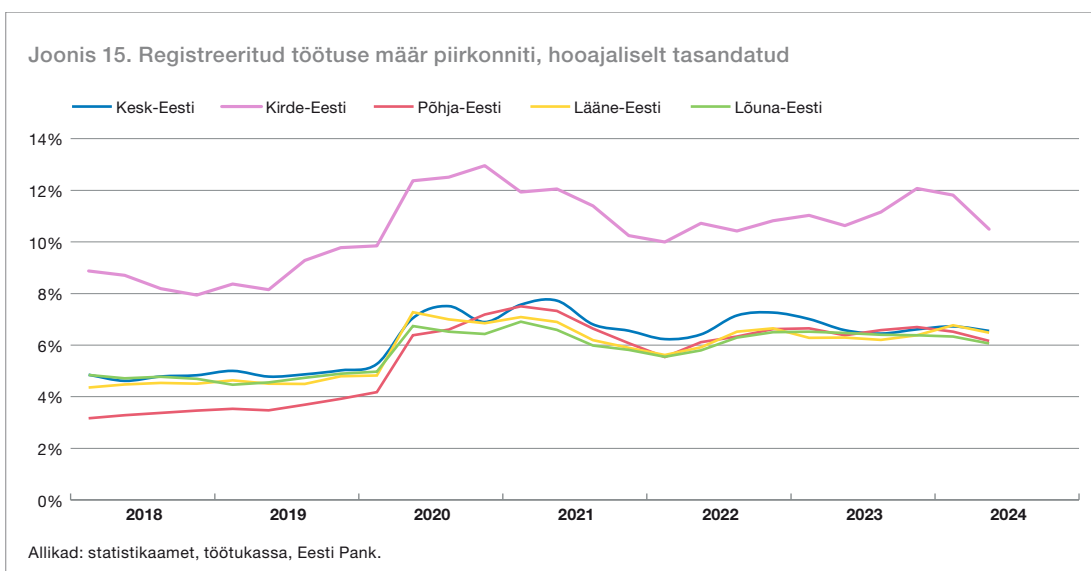
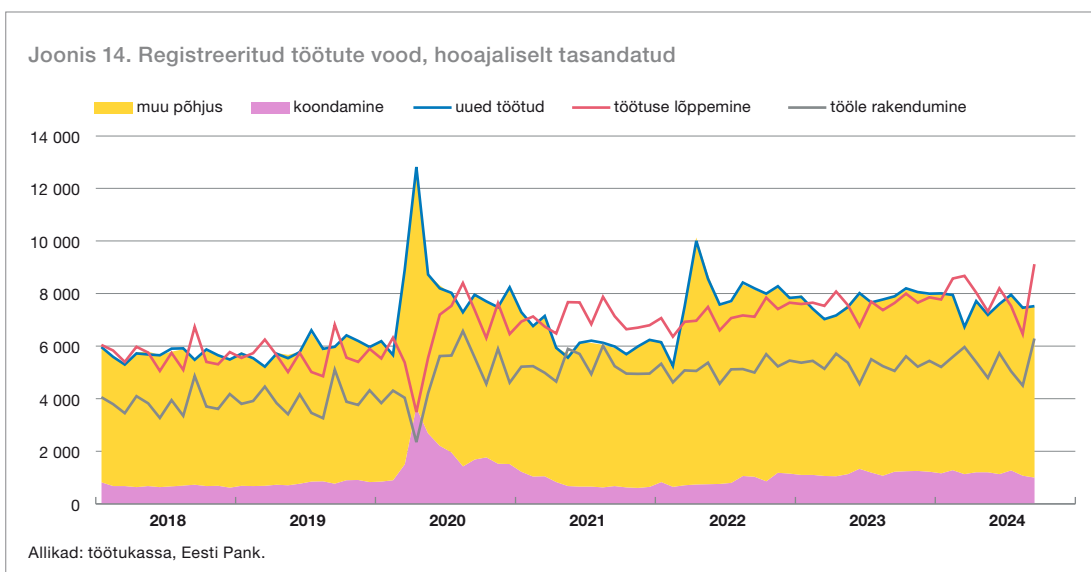

Registreeritud töötute andmed näitasid, et 2024. aasta esimesel poolel töötute arv kahanes, kuid selle taga on enamjaolt rahvusvahelise kaitse saanud Ukraina põgenike vähenemine töötukassa registris. Septembri lõpu seisuga oli registreeritud töötuna arvel umbes 47 000 inimest, kellest 3237 ehk 6,8% olid Ukrainaga seotult rahvusvahelise kaitse saanud. Statistikaameti kiirstatistika järgi sõjapõgenike registreeritud töötuse määr tõepoolest vähenes: 2024. aasta alguse 25%lt teise kvartali lõpuks 19%ni. Seega püsis see siiski märksa kõrgemal tasemel kui kohalike elanike töötuse määr.

Alates 2022. aasta teisest poolest on registreeritud töötute hulka lisandunud kuus 7000–8000 inimest (vt joonis 14). Kuigi meedias on koondamisudised sagenenud, polnud augusti seisuga koondamise tõttu registreeritud töötutesse lisandunute arv suurenenud alates 2023. aasta algusest. Sellest ajast on too näitaja püsinud aasta keskmisena sama, 1200 inimest kuus. Ka tööle rakendumine on alates 2023. aastast kõikunud kuude kaupa suhteliselt stabiilses vahemikus.

Piirkonniti eristub püsivalt kõrge töötuse määra poolest Ida-Virumaa, kus töötus kuni 2024. aasta esimese kvartalini ka jõudsalt suurenes (vt joonis 15). Ülejäänud Eesti piirkondades on registreeritud töötuse määr väga ühetaoline. Põhja-Eesti registreeritud töötuse määra languse sel aastal põhjustas tõenäoliselt sõjapõgenike töötuse vähenemine, sest suurem osa Ukrainaga seotud rahvusvahelise kaitse saanutest on asunud elama Põhja-Eestisse.

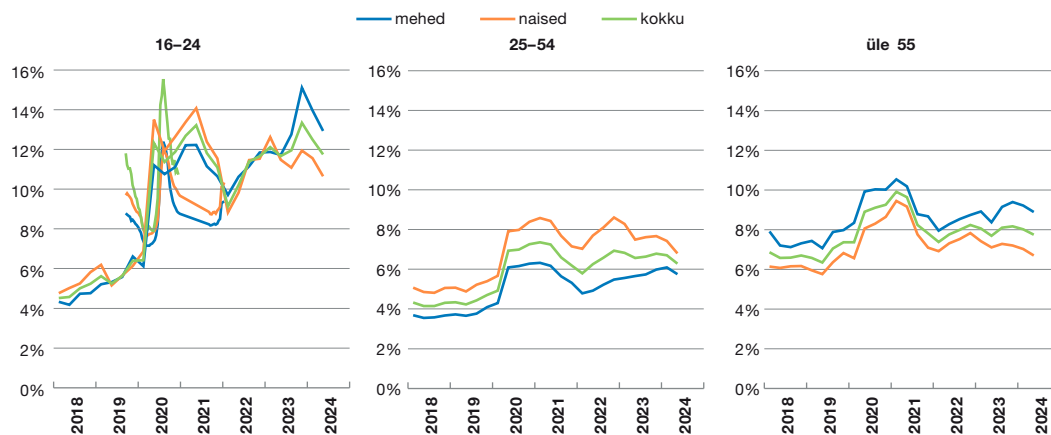
Naiste töötuse määrale avaldas märkimisväärset mõju põhiliselt naissoost sõjapõgenike lisandumine Eesti tööturule alates 2022. aastast, mis jõudis tööjõu-uuringu andmetesse ligikaudu aastase hilinemisega. 2023. aasta teise poolaasta keskmisena kerkis naiste töötuse määr 7,2%ni. Aasta varem samal ajal oli see 5,1% ja 2024. aasta esimesel poolel 7,6%. Meeste töötuse määr kerkis 2023. aasta jooksul vähem,

seevastu 2024. aasta esimesel poolaastal tõusis see 7,8%ni ehk 1,4 protsendipunkti, kui võrrelda eelneva poolaasta 6,4%ga. Ka registreeritud töötuses paistab silma naiste töötuse määra kerkimine varem, põgenike saabudes, ning meeste töötuse kasv majanduslanguse mõjul (vt joonis 16). Rohkem on töötus suurenenud noemate seas. Arvestades, et viimase kahe aasta majanduslanguse käigus kannatas hõive kõige enam tööstussektoris, on meeste töötuse märgatavam suurenemine ootuspärane.

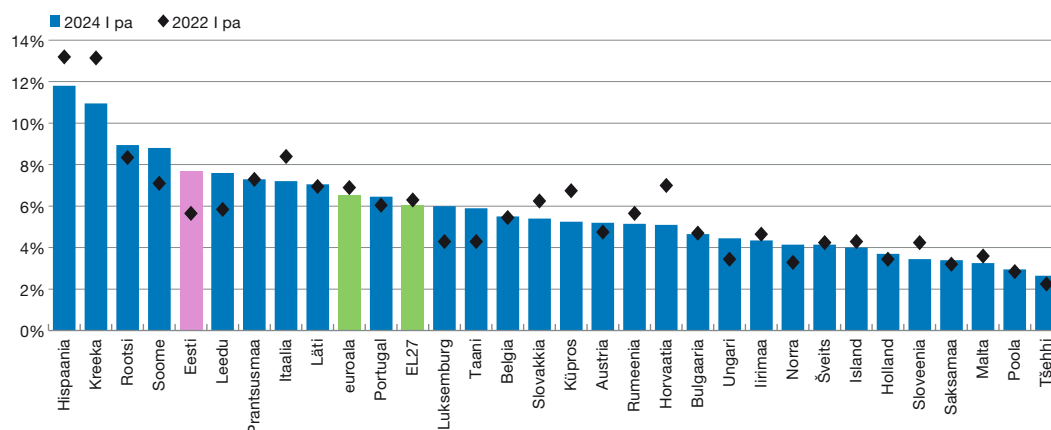
Viimase kahe aasta töötuse määra tõus on Euroopa riikide seas olnud suurim just Eestis. Taseme poolest on töötus Eestis 1,6 protsendipunkti kõrgem kui Euroopa Liidus kokku. Veelgi kõrgem on see ajalooliselt niigi suure töötusega Hispaanias ja Kreekas ning samuti majanduslangusest mõjutatud põhjamaades Soomes ja Rootsis (vt joonis 17). Töötuse määr on Eesti lähiriikidest kerkinud ka Leedus ja Taanis, kuid nende tõus jäi Eesti omast väiksemaks. Töötus kahanes riikides, kus majanduses mängib suurt rolli turismisektor, nagu Hispaania, Kreeka, Küpros ja Horvaatia.

Joonis 16. Registreeritud töötuse määr soo ja vanuserühma järgi, hooajaliselt tasandatud

Allikad: statistikaamet, töötukassa, Eesti Pank.

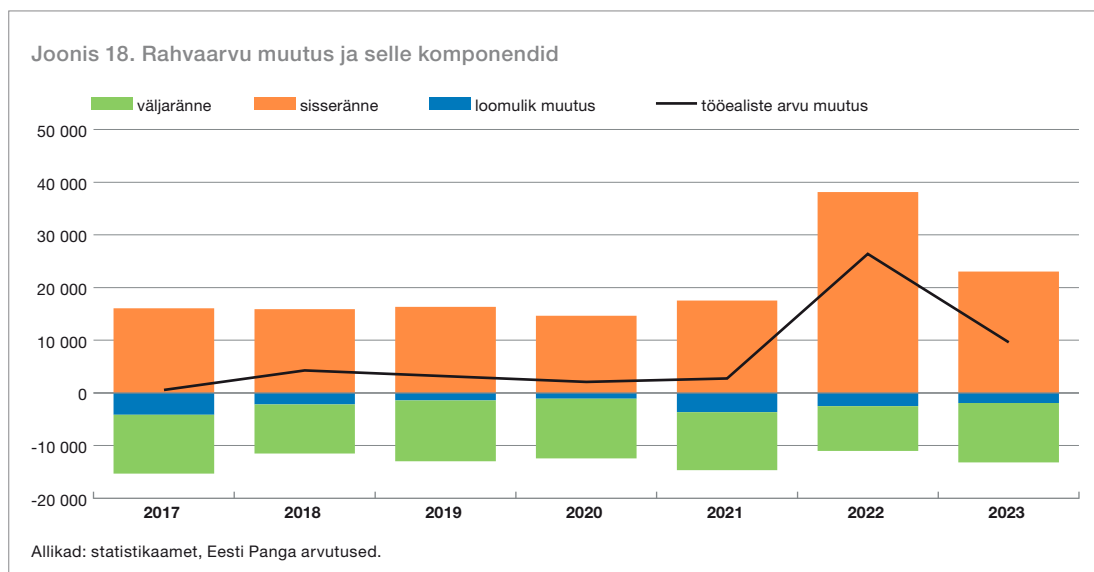
Joonis 17. 15-74aastaste töötuse määr Euroopa riikides

Allikad: Eurostat, Eesti Panga arvutused.

TÖÖJÕUPAKKUMINE

Töõjõud koosneb kõigist tööelistest inimestest, kes on kas tööturul hõivatud või otsivad aktiivselt tööd. Töõjõus osalejate arv sõltub ühelt poolt tööelise elanikkonna suuruselt ja teiselt poolt nende osalemise aktiivsusest tööturul. Alates 2017. aastast on Eesti elanikkond aasta-aastalt veidi kasvanud, sest sisseränne on ületanud väljarännet, kompenseerides rahvastiku loomuliku vähenemist. 2022. aasta oli erandlik, kuna Ukraina sõjapõgenike saabumine kasvatas sisserände 50 000 inimeseni ja suurendas rahvaarvu 2,6%. 2023. aastal olukord mõnevõrra stabiliseerus: sisseränne ulatus 26 400 inimeseni ja rahvaarv kasvas 0,6%, mis oli kriisidele eelnenud aastate keskmisest veel veidi suurem, kuid sellele lähedal. Tööeliste ehk 15–74aastaste inimeste arv suurenes 2023. aasta jooksul ligikaudu 9500 võrra ehk 0,9% (vt joonis 18). Tööeliste arvu loomulik kahanemine on vaadeldava perioodi vältel suhteliselt väike, sest tööikka sisenevad suured kohordid, väljuvad aga väikesed.

Täpsustatud andmete järgi rändas Eestisse 2023. aasta jooksul sisse 23 033 ja Eestist välja 11 262 tööelist inimest, mis tähendab, et välisrände saldo jäi veidi alla 12 000. Nende seas kahanes Ukraina kodanike rändesaldo 2022. aasta 23 000 inimeselt 9559ni, Eesti kodanike rändesaldo oli 348 inimesega plussis ja teiste Euroopa Liidu riikide oma 141ga miinuses. Naiste osakaal välisrände saldoses kahanes, sest 2022. aastal moodustasid naised 59%, 2023. aastal aga 54% lisandunud inimestest.

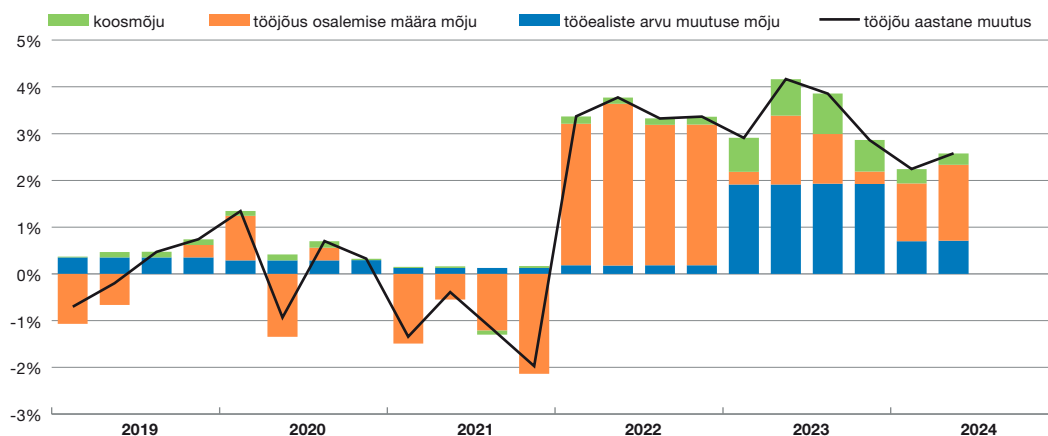
Muutused tööeliste inimeste arvus kajastuvad tööjõu-uuringus meetodika tõttu viivitusega, sest uuringus laiendatakse hõive, töötuse ja teiste näitajate aasta kestel leitud hinnanguid nende inimeste arvule, kes on tööelised 1. jaanuaril. Alates 2022. aastast on Eestis tööjõud kiiresti kasvanud nii tänu tööeliste arvu suurenemisele kui ka tööjõus osalemise kasvule (vt joonis 19). Võrreldes kriiside-eelse ajaga – 2019. aasta esimese poolega – oli tööjõu hulk 2024. aasta esimesel poolel 9,1% suurem.

Kuigi tööjõus osalemise määr on niigi kõrge olnud, on see alates 2022. aastast veelgi kerkinud (vt joonis 20). 2024. aasta esimesel poolel ulatus see 74,8%ni – eelmisel aastal 73,8%. Vanuserühmadest tõusis osalemismäär keskmises ja vanemas tööeas inimeste hulgas ning eriti märkimisväärselt panustasid sellesse keskmises tööeas naised ja vanemas tööeas mehed.

Töõjõus osalemist on viimastel aastatel kasvanud see, et kahanenud on pensioniea ja perekohustuste tõttu eemal olijate osakaal. Nendele põhjustele lisandus 2024. aasta esimesel poolel ka veidi väiksem osakaal neid, kes on mitteaktiivsed tervise pärast (vt joonis 21).

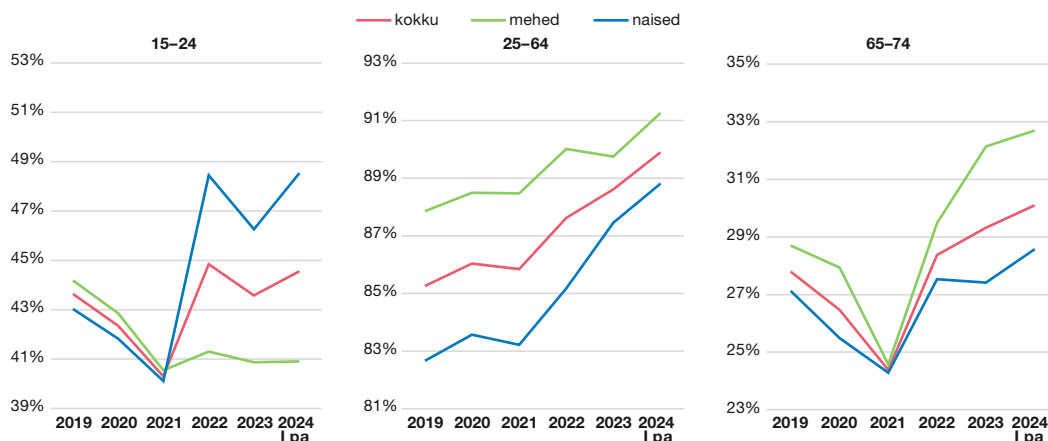
Rahvusvahelises võrdluses on Eestis tööjõus osalemine endiselt väga suur – Euroopa Liidu riikidest jääb see alla vaid Rootsi ja Hollandi omale (vt joonis 22). Kahe viimase aasta jooksul on tugev tööjõunõudlus

Joonis 19. Tööjõu aastane muutus ja selle komponendid

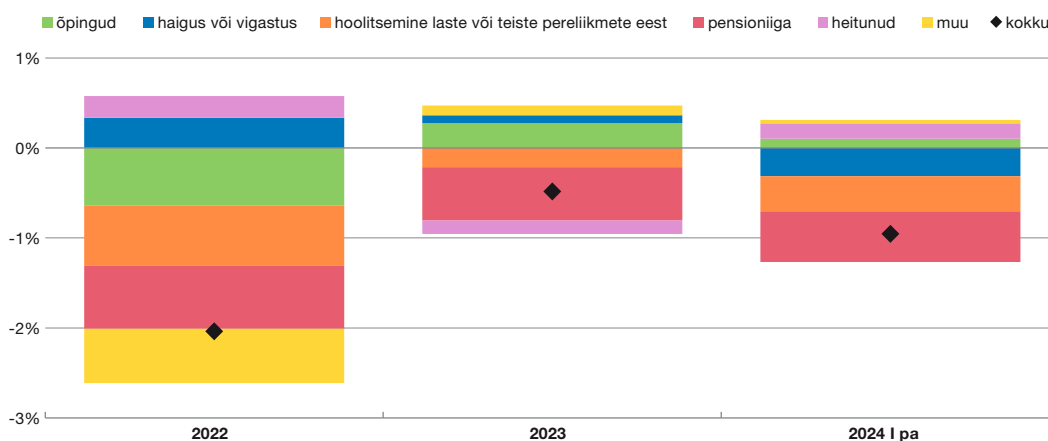
Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Joonis 20. Tööjõus osalemise määr vanuserühma ja soo järgi

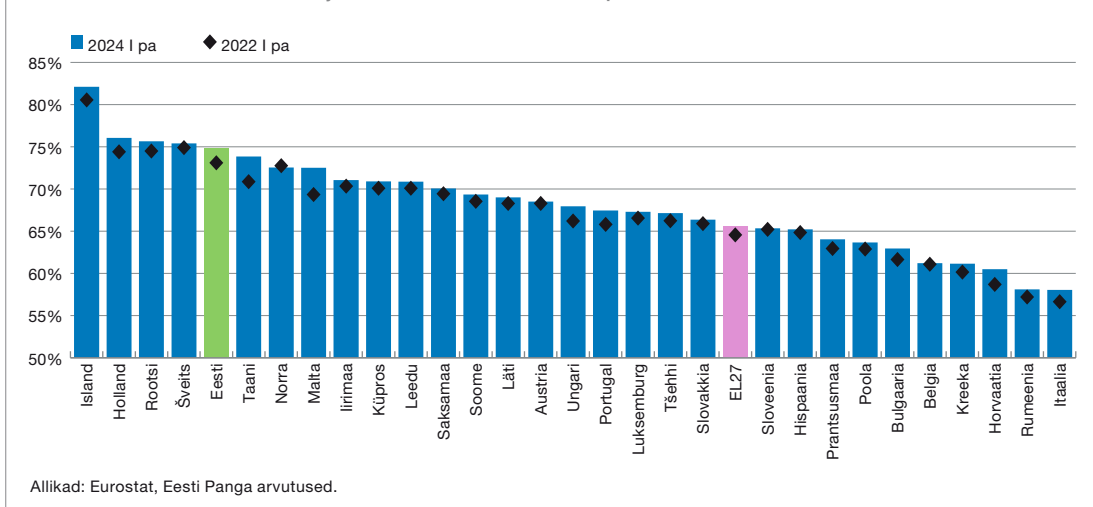
Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Joonis 21. Mitteaktiivsete osakaalu muutus üle 15aastaste hulgas põhjuse järgi

Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

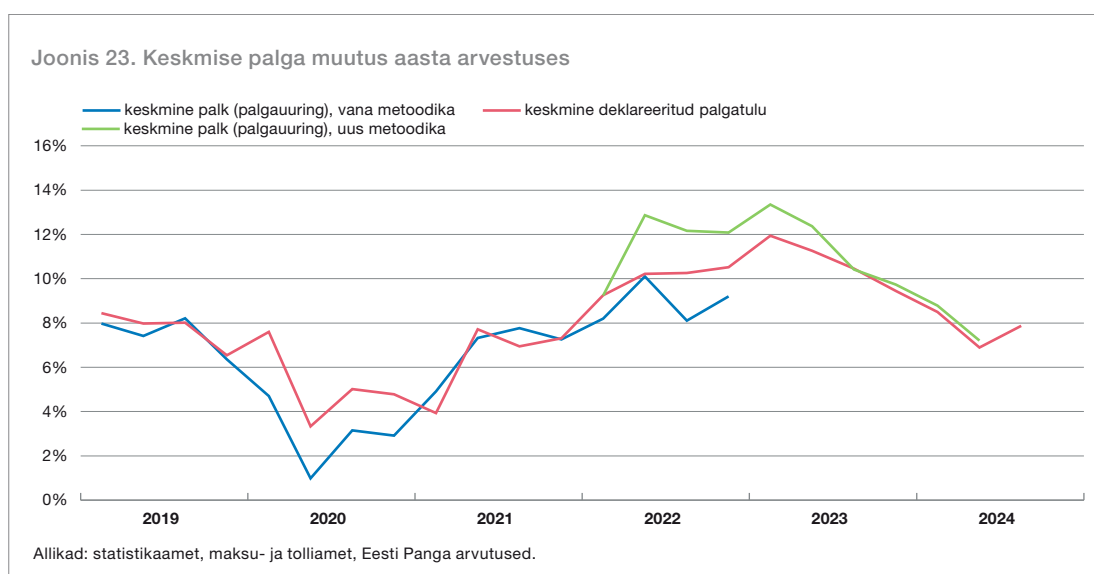
Joonis 22. 15–74aastaste töajõus osalemise määr Euroopa riikides

toetanud töajõus osalemise kasvu paljudes liikmesriikides ja sealjuures on naiste töajõus osalemine suurenenud rohkem kui meeste oma. Kuigi võiks eeldada, et töajõus osalemine saab suureneda eelkõige nendes riikides, kus see keskmisele alla jääb, on tõus toimunud ka väga kõrge osalemismääraga riikides: kaheksast kõrgeima näitajaga riigist kuues.

KESKMINE PALK

Keskmine täistööajale taandatud brutokuupalk ulatus 2024. aasta teises kvartalis 2007 euronit ja selle mediaan 1641 euronit. Palgakasv on alates 2023. aastast aeglustunud (vt joonis 23), kuigi maksu- ja tolliameti andmed kolmanda kvartali kuude kohta viitasid taas veidi kiiremale kasvule. 2024. aasta esimeses kvartalis kasvas keskmine palk 8,9% ja teises kvartalis 7,2%. Palgakasvu aeglustumise taga on mitu tegurit, teiste hulgas tööjõu tootlikkuse kahanemine ja tarbijahindade inflatsiooni pidurdumine, mis leevendab elukalliduse tõusu kompenseerimisest tulevat palgasurvet. Samuti vähendab palgasurvet see, et töötuid töötajaid on ühe vaba töökohta kohta üsna palju ja seega ei pea tööandjad uusi töötajaid värvates suuremat palka pakkuma. Keskmise palga kasvu panustas 2023. aastal ebatavaliselt palju avalik sektor, kus jõustusid õpetajate, meditsiinitöötajate ja siseturvalisuse valla töötajate suured palgatõusud. 2024. aasta palgatõusud olid nendega võrreldes märksa väiksemad. 2024. aastal toetas palgakasvu aga miinimumpalga tõstmine 13,1% ehk 820 euronit.

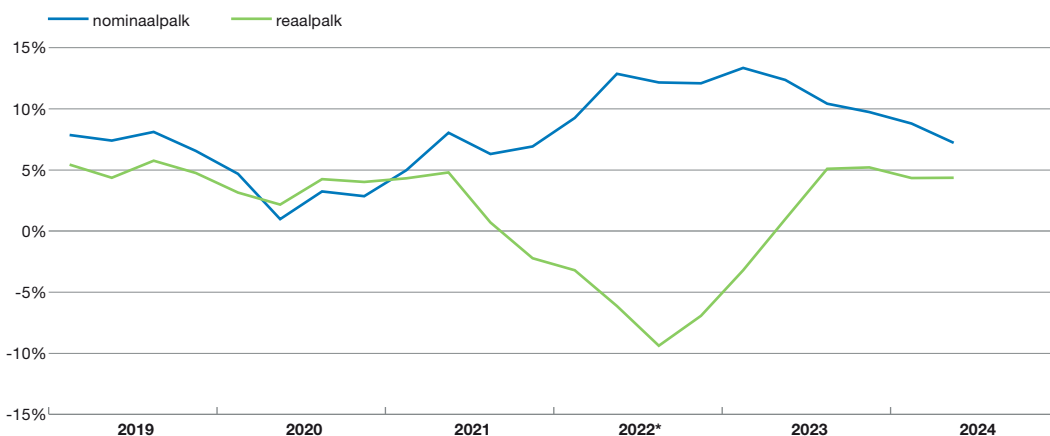

Nominaalpalga kasvu aeglustumisest hoolimata suurenes reaalkasv 2024. aasta esimesel poolel 4,4%. Võttes aluseks statistikaameti tarbijahinnaindeksi, oli reaalkasv 2024. aasta teises kvartalis 1,1% väiksem kui 2021. aasta samas kvartalis, majanduslanguse-eelsel tiptasemel (vt joonis 24). Loomulikult on reaalkasv vaid osa majapidamiste sissetulekust ja seega on veel palju tegureid, mis majapidamiste ostujõudu tegelikult kujundavad, näiteks ettevõtlustulu, pensionid ja muud toetused. Samuti on keskmine palk taandatud täistööajale ja seega võib palgasissetuleku muutus keskmise palga omast erineda, kui muutub töökoormus. Keskmise brutopalka asemel tuleks pigem vaadata keskmist netopalka, kust tööjõumaksud on juba maha arvatud. Väga oluline on seegi, kui suur osa rahvastikust palgatulu teenib. 2024. aastal kasvab peale reaalkasvu ka majapidamiste reaalne ostujõud, kuid ettevaates on oodata selle trendi pidurdumist – põhiliselt palgakasvu aeglustumise ja maksutõusude tagajärjel.

Pärast 2023. aasta hoogu aeglustus palgakasv kohalike omavalitsuste ja riigi haldusalas 2024. aasta esimesel poolel erasektori palgakasvu lähedale. 2023. aasta esimese kvartali kiirem palgakasv omavalitsusasutustes peegeldas eelkõige õpetajate palga alammäära tõstmist 23,9% ja teises kvartalis riigi haldusalas tervishoiutöötajate tunnipalga alammäära 20% tõusu. Erasektoris on keskmise palga kasvutempo sujuvalt aeglustunud juba alates 2023. aasta algusest. 2024. aasta teises kvartalis ulatus see Eesti omanikega ettevõtetes 6,5% ja välismaiste omanikega ettevõtetes 7,2%ni (vt joonis 25).

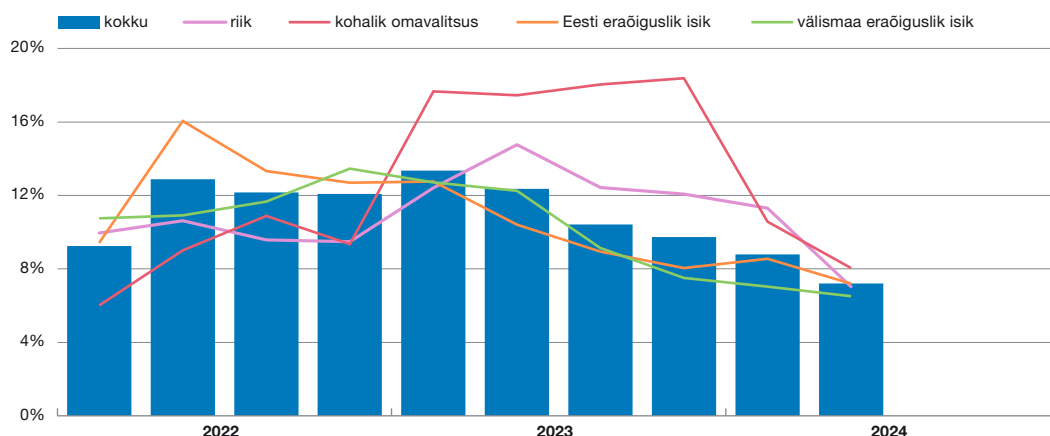
Tegevusalade järgi aeglustus palgakasv tervishoius, hariduses ja avalikus halduses kokku 2023. aasta 15% juurest 2024. aasta teises kvartalis 9%ni. Erasektoris toimus 2024. aasta esimesel poolel aeglustumine nii tööstuse kui ka teenuste tegevusalal, kus palgakasv jäi aastast 6–7% piirimaile (vt joonis 26). Tegevusaladel, kus hõive kahaneb, võib keskmise palga kasvu suurendada töötajaskonna

Joonis 24. Keskmise palga aastane muutus

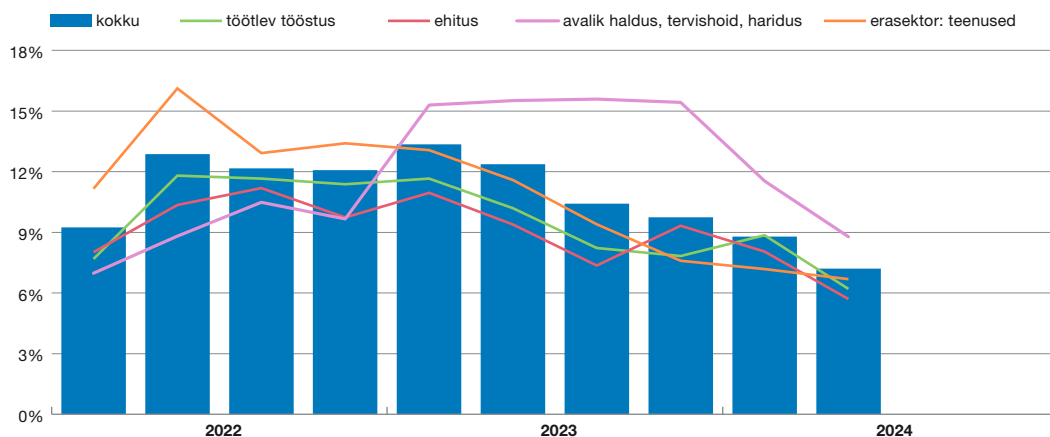
* Metoodika muutus. 2019.–2021. a aegrida on kohandatud Eesti Pangas.
Allikad: statistikaamet, Eesti Pank.

Joonis 25. Keskmise palga aastane muutus asutuse või ettevõtte omaniku liigi järgi

Allikad: statistikaamet, Eesti Pank.

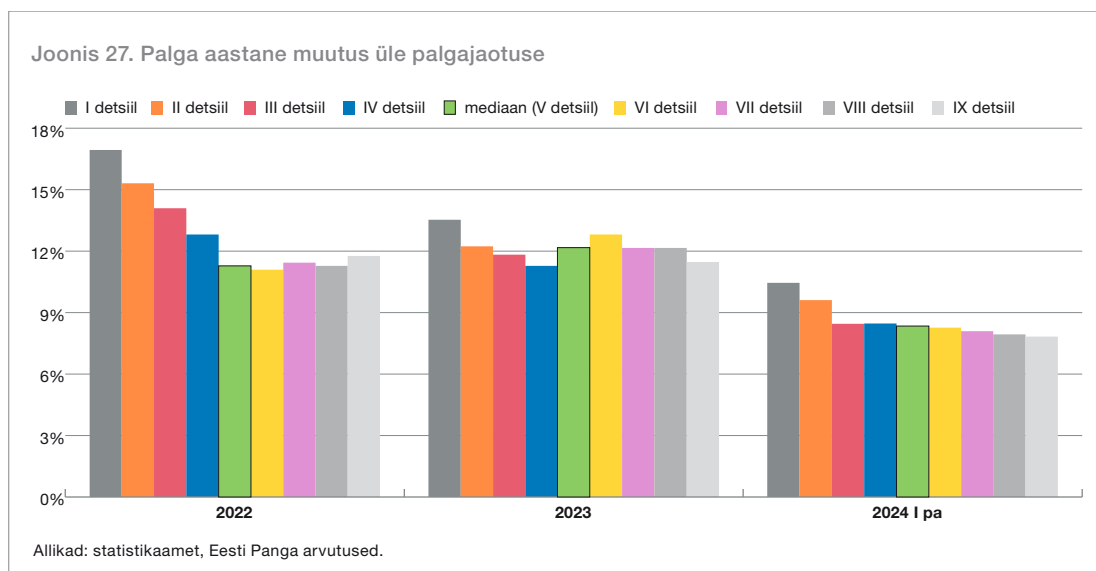
Joonis 26. Keskmise palga aastane muutus tegevusvaldkonna järgi

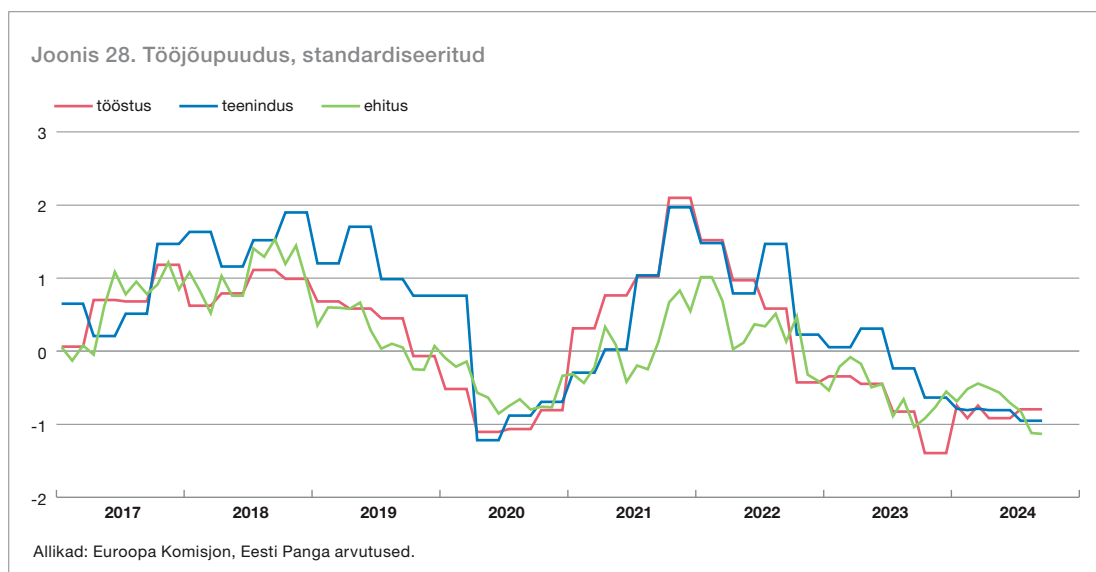
Allikad: statistikaamet, Eesti Pank.

struktuurimuutus, sest ettevõtetel on suurem motivatsioon palgal hoida erioskustega tööjõudu, keda on keerulisem taas värvata ja kulukam koolitada, kui nõudlus taastub.

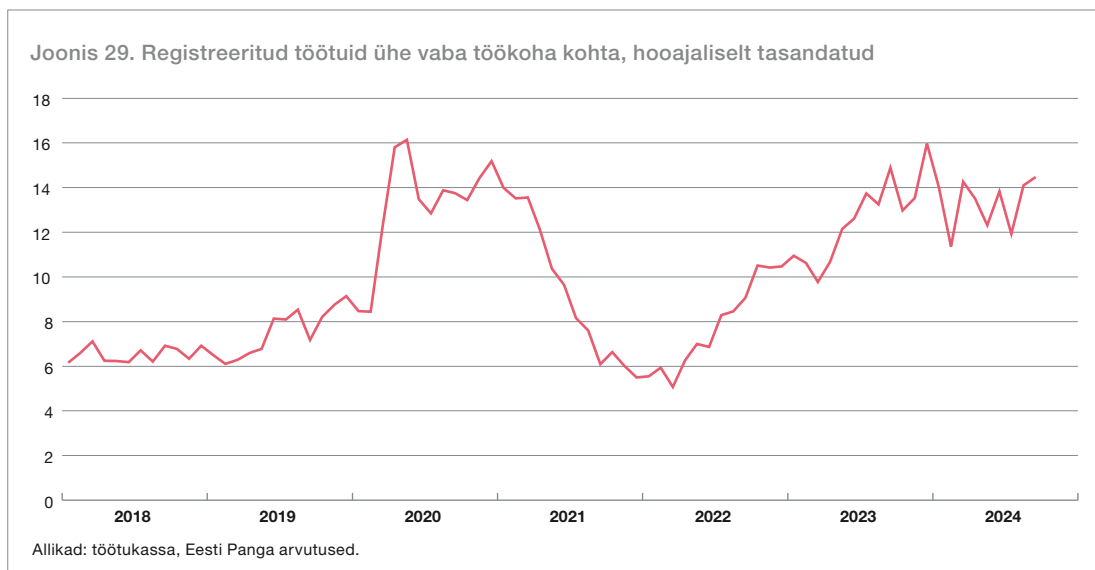
Palgakasv oli kiirem palgajaotuse madalamas osas (vt joonis 27), seda tõenäoliselt tänu miinimumpalga tõstmisele. Kui 2023. aasta andmetest paistab silma kiirem tõus mediaanist kõrgemate palkade puhul, kuhu kuuluvad paljud avaliku sektori ametialad, siis 2024. aastal, kui riigisektori palgatõus pidurdus, seda märgata pole. Tänu madalamate palkade kiiremale kasvule muutus palgajaotus selle aasta esimeses pooles veidi ühtlasemaks.

Konjunktuuriinstituudi küsitluse järgi töandjate tunnetatud tööjõupuuduse kahanemine 2024. aasta esimesel poolel pidurdus ja püsis 2023. aasta lõpu taseme lähedal (vt joonis 28). See, et tööjõupuuduse tunnetus on allpool ajaloolist keskmist, tähendab, et palgakasvurõõm, mis tekib raskusest leida uusi töötajaid, on keskmisest väiksem. Tööjõupuuduse tunnetust saab käsitleda majandustsükli indikaatorina ja see viitab languse peatumisele, kuid paraku seni veel mitte päris selgelt taastumise algusele.

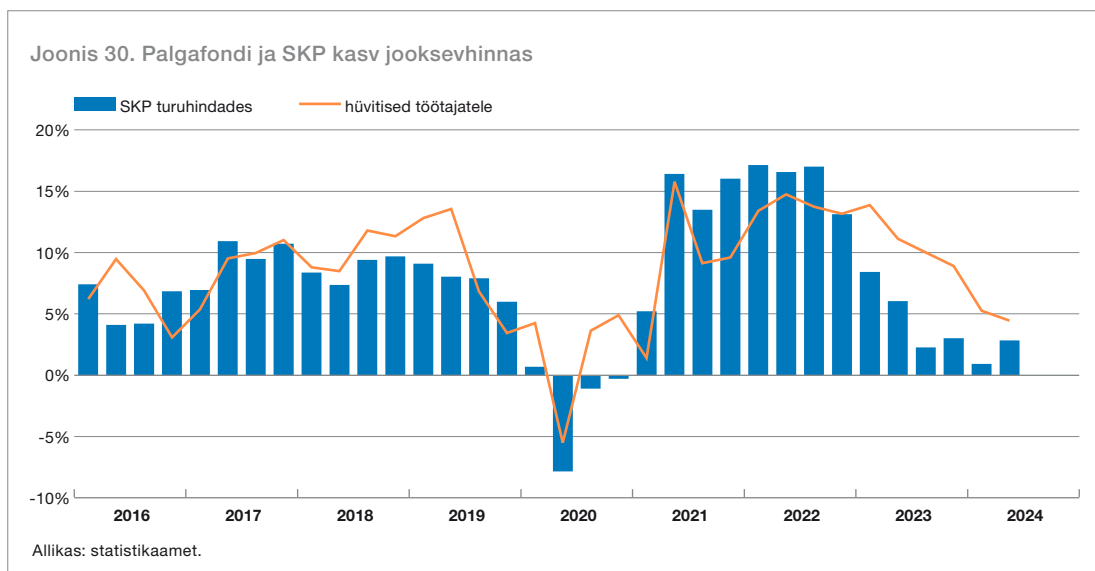

Lisaks töandjate küsitluse tulemustele annab tööjõupuuduse ja seeläbi palgasurve kohta teavet ka vaba tööjõu suhe vabadesse töökohtadesse (vt joonis 29). Võrreldes 2023. aasta lõpuga oli registreeritud

töötuid ühe töötukassa portaali töökuulutuse kohta 2024. aasta esimese kolme kvartali jooksul keskmiselt 13,3, veidi vähem kui 2023. aasta teisel poolel. Selle suhtarvu tase ei jää palju maha koroonaviiruse ajal nähtust, kuid samas on selle kasv 2024. aastal vaibunud.

Palgatöötajate arvu kahanemine ja palgakasvu pidurdumine viisid 2024. aasta esimesel poolel tööjõutulu ehk palgafondi kasvu edasise aeglustumiseni. Sellegipoolest ületas palgafondi kasv endiselt jooksevhinnas mõõdetud SKP oma (vt joonis 30). See tähendab, et kapitali osa ehk kasumi ja põhivara kulumi osa SKPs kahanes ja tööjõu oma kasvas edasi. Tööjõutulu osakaal SKPs on 2023.–2024. aasta jooksul tõusnud kõrgemale kui koroonaviiruse kriisi aegne kõrgtase, mis on majanduslanguse puhul oodatav, kuid viitab samal ajal ka riskidele.

Tööjõukulu eeliskasv majanduses näitab, et tööturu kohanemine majanduslanguse ajal on olnud piiratud. Kuna tööturul ei teki palju vaba tööjõudu, ei pidurdu vajalikul määral ka tööjõukulu kasv, mida on tarvis ühe toodanguühiku tootmiseks (vt joonis 31). Tootmise kallinemine võib aga kahjustada eksportivate ettevõtete konkurentsivõimet välisurgudel ja kahanev kapitali tootlikkus võib vähendada Eesti kui tootmise asukohariigi atraktiivsust. Olukord võib samas iseenesest laheneda nõudluse taastumise korral, kui osutub, et ettevõtted saavad olemasoleva tööjõu abiga rohkem tootma hakata, mis kahandab ühe toodanguühiku tööjõukulu taas.

